

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Tereza Krauzová

**Americká bezpečnostní politika vůči
Pákistánu během války proti terorismu
v letech 2001–2008**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Tereza Krauzová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jana Sehnálková**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

KRAUZOVÁ, Tereza. *Americká bezpečnostní politika vůči Pákistánu během války proti terorismu v letech 2001–2008*. Praha, 2012. 49 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí práce Mgr. Jana Sehnálková.

Abstrakt

Prezident Bush v reakci na teroristické útoky 11. září 2001 vyhlásil globální válku proti terorismu. USA si byly vědomy, že klíčem pro úspěch operace v Afghánistánu bylo získání podpory Pákistánu. Pákistán, jediná nukleární mocnost muslimského světa, sdílející s Afghánistánem dlouhou a strategicky významnou hranici, byl ovládán vojenským diktátorem Parvizez Mušarafem. USA zrušily sankce uvalené na zemi v devadesátých letech a předložily Islámábádu seznam požadavků, které Mušaraf přijal. Obnovené spojení Washingtonu a Islámábádu však nebylo zdaleka bezproblémové. Práce vysvětluje vývoj a analyzuje kauzální souvislosti jednotlivých aspektů americko-pákistánské bezpečnostní spolupráce v letech 2001–2008. Klade si rovněž otázku, co vedlo Pákistán k porušování spojeneckých závazků a proč USA, vědomy si ambivalentnosti pákistánské nasazení, sledovaly nadále vytyčenou linii politiky vůči Islámábádu.

Klíčová slova: USA, Pákistán, Afghánistán, Bush, válka proti terorismu, Tálibán, Mušaraf

Abstract

President Bush declared a global war on terrorism in response to terrorist attacks of 11 September 2001. The United States were aware that gaining support from Pakistan was the key to success of the operation in Afghanistan. Pakistan, the only nuclear-armed Muslim power, sharing a long, strategically important border with Afghanistan, was ruled by a military dictator, General Parvez Musharraf. The U.S. canceled sanctions imposed on the country in 1990' and submitted to Musharraf a list of requirements, which he accepted. However, the renewed alliance between Washington and Islamabad was not trouble-free at all. The thesis explains the development and analyses causal connections of individual aspects of U.S.-Pakistani security cooperation in years 2001–2008. It seeks to find out what led Pakistan to the breaking of allied commitments, and

why the U.S., aware of the ambivalence of Pakistani effort, followed the chosen line of policy towards Islamabad.

Keywords: USA, Pakistan, Afghanistan, Bush, War on Terror, Taliban, Musharraf

Rozsah práce: 88 779 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Tereza Krauzová

Poděkování

Na tomto místě děkuji vedoucí své bakalářské práce Mgr. Janě Sehnákové za věnovaný čas a cenné rady, které mi poskytla. Zároveň děkuji vedoucímu bakalářského semináře PhDr. Marku Pečenkovi za hodnotné připomínky k práci.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno: Tereza Krauzová

E-mail: tereza.krauz@gmail.com

Semestr: LS 2010

Akademický rok: 2010/2011

Název práce: Americká bezpečnostní politika vůči Pákistánu během války proti terorismu v letech 2001–2008.

Předpokládaný termín dokončení: Letní semestr 2011/2012

Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce: Mgr. Jana Sehnálková

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Pákistán je klíčovým americkým spojencem v oblasti střední Asie pro válku proti terorismu, vztahy obou zemí jsou však i přes společný cíl značně problémové. Ambivalentní spojení komplikuje Spojeným státům boj proti radikálům v Afghánistánu. Současné dění v regionu jen dokazuje naléhavou nutnost zájmu světa o spolupráci obou zemí, proto je mým záměrem zmapovat úspěšnost Bushovy politiky vůči Pákistánu po 11. září 2001.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem práce je analyzovat bilaterální vztah USA-Pákistán z hlediska americké bezpečnostní politiky, vysvětlit vývoj a odhalit kauzální souvislosti jejich spolupráce či nespolečné z pohledu války proti terorismu. Práce se snaží nalézt odpověď na otázku, proč se Spojeným státům za osm let války proti terorismu nepodařilo dostat americko-pákistánskou bezpečnostní spolupráci na takovou úroveň, která by vedla k zásadnímu zlepšení bezpečnostní situace.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Po útocích 11. září 2001 vyhlásil prezident George W. Bush globální válku s terorismem. Od počátku bylo zřejmé, že klíčem pro úspěšnou akci v Afghánistánu je Pákistán. Z tohoto důvodu USA změnily přístup k zemi, okamžitě zrušily uvalené sankce a daly Mušarafovi na výběr: buď jste sto procentně s námi, nebo s teroristy. Předložený seznam amerických požadavků Mušaraf bezvýhradně přijal. Americko-pákistánská spolupráce však nebyla zdaleka bezproblémová. Po zásahu USA v Afghánistánu utekli teroristé do pohraničních kmenových území Pákistánu, které nemá centrální vláda pod kontrolou a odkud za podpory domácího obyvatelstva podnikají útoky na koaliční síly v Afghánistánu. Snaha USA zamezit infiltraci bojovníků do Afghánistánu se dodnes neseťkává s úspěchem. Prezident Mušaraf a tajná služba ISI byly v podezření, že hrají na dvě strany a teroristům naopak pomáhají.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práce bude strukturována do kapitol odpovídajících jednotlivým aspektům americko-

pákistánské spolupráce s tím, že ukáží kde jsou slabá místa a v čem kooperace nefunguje:

1. kapitola: Zkoumá okolnosti obnovení americko-pákistánského spojení a motivace obou zemí vedoucí k jeho vzniku. 2. kapitola: zabývá se americkým postojem k demokratizaci Pákistánu a Mušarafovu režimu. 3. kapitola: vysvětluje souvislost Kašmíru s válkou proti terorismu. 4. popisuje nukleární aféru Khanova výzkumného institutu. 5. kapitola řeší prodej letounů F-16. 6. kapitola popisuje odlišnosti regionálních teroristických skupin a vazby mezi nimi. 7. kapitola zkoumá boje v pohraničních kmenových územích a americké angažmá v nich. 8. kapitola vysvětluje vztahy mezi Tálibánem, ISI, CIA a eliminací Al-Kajdy.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

1. Rashid, Ahmed. Descent into Chaos. The U.S. and the Disaster in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia. New York: Penguin Books, 2009.
2. Gunaratna, Rohan, and Khuram Iqbal. Pakistan. Terrorism Ground Zero. London: Reaktion Books, 2011.
3. Lieven, Anatol. "The Pressures on Pakistan." Foreign Affairs 81, no. 1 (January/February 2002): 105 – 118.
4. Tellis, Ashley J. „Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance.“ Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC, 2008.
5. Tellis, Ashley J. „U.S. Strategy: Assisting Pakistan’s Transformation.“ Washington Quarterly 28, no. 1 (Winter 2004–2005): 97–116.
6. Rashid, Ahmed a Barnett R. Rubin. „From Great Game to Grand Bargain. Ending Chaos in Afghanistan and Pakistan.“ Foreign Affairs 87, no. 6 (November/December 2008): 29–44.
7. Susan B. Epstein s Alan Kronstadt, „Pakistan: U.S. Foreign Assistance,“ Congressional Research Service Report for Congress, July 28, 2011.
8. Merkey, Daniel. „A False Choice in Pakistan.“ Foreign Affairs 86, no. 4 (July/August 2007): 84–102.
9. Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ Congressional Research Service Report for Congress, February 6, 2009.
10. 4. „The 9/11 Commission Report,“ 22. 7. 2004, National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	2
1. OBNOVENÍ SPOJENECTVÍ	8
1.1 SEDM BODŮ POŽADAVKŮ.....	8
1.2 MOTIVACE PÁKISTÁNU PŘIPOJIT SE K USA.....	9
1.3 MOTIVACE USA SPOJIT SE S PÁKISTÁNEM.....	11
2. AMERICKÝ POSTOJ K DEMOKRATIZACI PÁKISTÁNU	14
2.1 PODPORA ARMÁDY.....	14
2.2 VOLBY 2002.....	18
2.3 REZIGNACE NA POST NÁČELNÍKA GENERÁLNÍHO ŠTÁBU.....	20
2.4 VOLBY 2008.....	21
3. KAŠMÍRSKÁ OTÁZKA	24
3.1 INDICKO-PÁKISTÁNSKÁ KRIZE 2002.....	24
4. NUKLEÁRNÍ AFÉRA KHANOVA VÝZKUMNÉHO INSTITUTU	28
5. PRODEJ STÍHACÍCH LETOUNŮ F-16	30
6. TERORISTICKÉ SKUPINY	33
7. BOJE V POHRANIČNÍCH OBLASTECH	36
7.1 PŘÍMĚŘÍ VE FATA 2006.....	37
7.2 PŘESHRAŇNÍČNÍ ÚTOKY USA.....	38
8. VÝZNAM TÁLIBÁNU PRO PÁKISTÁN A JEHO VZTAH S ISI	41
8.1 ROZDÍLY V PŘÍSTUPU K AL-KAJDĚ A K TÁLIBÁNU.....	43
8.2 VZTAH MEZI AMERICKOU TAJNOU SLUŽBOU CIA A PÁKISTÁNSKOU ISI.....	44
ZÁVĚR	46
SUMMARY	51
BIBLIOGRAFIE	53

Úvod

Pákistán, jediná nukleární mocnost muslimského světa, leží na strategické křižovatce mezi Afghánistánem, Íránem, Indií a Čínou. Vztah mezi Spojenými státy americkými a Pákistánem se datuje od vzniku země roku 1947: Indie se ve studené válce začala přiklánět na stranu SSSR, Pákistán se proto přidal k USA, které začaly finančně podporovat jeho armádu, vydržovanou kvůli hrozbě ze strany Indie a s ní spojené otázce Kašmíru, a podporovat antikomunistické (tedy především náboženské) politické strany. V osmdesátých letech pomohl pro změnu Pákistán Spojeným státům udělat z války v Afghánistánu sovětský Vietnam.¹

Po porážce Sovětů a konci studené války přestal být region jižní Asie v centru zájmů Spojených států, které se postupně stáhly, a i z důvodu vnitropolitické snahy šetřit a vyrovnat rozpočet výrazně omezily výši finanční podpory, kterou Pákistánu poskytovaly. Roku 1990 přestaly zemi dodávat vojenské vybavení ve snaze tehdejšího prezidenta Bushe zabránit Pákistánu získat jadernou zbraň.² Pákistán tak zůstal na důsledky dlouholeté války v Afghánistánu sám: v zemi zůstaly 3 miliony uprchlíků z Afghánistánu. Mnohé madrasy (náboženské školy) byly v průběhu války přeměněny na centra sloužící k militarizaci mládeže a jejímu obrácení na netolerantní formu islámu. Ve válce v Afghánistánu bojovali muslimové z celého světa včetně Pákistánců, mnozí byli odhodlaní v džihádu proti Sovětům položit život. Přesvědčení muslimských bojovníků, pramenící z učení madras, podporovala ISI (pákistánská tajná služba) ve spolupráci s CIA. USA totiž podporovaly mudžahedíny (svaté bojovníky), v boji proti Sovětům. Pákistán zůstal po stažení sovětských vojsk z Afghánistánu plný mudžahedínů, kteří však postrádali konkrétní cíl a nikdo je více nepotřeboval. V této době pákistánská politická reprezentace nevěnovala problému bezprizorných militantních skupin pozornost. Ani tajná služba ISI na něj neupozornila, z části proto, že bojovníky původně sama motivovala a trénovala, a tak v nich teď nespátřovala nebezpečí. Rostoucí vliv islamistických stran v Pákistánu přímo souvisel s občanskou

¹ Hassan Abbas, *Pakistan's Drift into Extremism. Allah, the Army, and America's War on Terror* (Armonk, New York: M.E. Sharpe, Inc., 2005), 9–10.

² Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Anti-Terrorism Cooperation,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 28. 3. 2003, 15. <http://www.fas.org/man/crs/RL31624.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2003].

válkou v Afghánistánu, do jejíž podpory byli islamisté zapojeni. V devadesátých letech začalo v zemi kvasit napětí a náboženský extremismus.³

Spojené státy nesou důsledky svého tehdejšího rozhodnutí odvrátit se od Pákistánu v devadesátých letech dodnes. Jejich jednání zanechalo stopy na tom, jak Pákistánci USA vnímají – z jejich úhlu pohledu byli opuštěni poté, co je USA využily a dále už nepotřebovaly. Současný pákistánský prezident Asif Alí Zardáří roku 2009 napsal: „Upřímně řečeno, fakt, že Afghánistán a Pákistán byli po porážce Sovětů v Afghánistánu v 80. letech opuštěni, připravilo půdu po éru terorismu, které čelíme dnes.“⁴

Vztahy mezi oběma zeměmi se dostaly na bod mrazu během administrativy prezidenta Clintona. Roku 1998 provedl Pákistán v reakci na indický nukleární program pokusný jaderný výbuch. O rok později se dostal k moci nekrvavým vojenským pučem generál Parváz Mušaraf. Spojené státy kvůli oběma událostem na zemi uvalily sankce zastavující veškeré formy vojenské i ekonomické pomoci. Zároveň prezident Clinton, vědom si hrozby terorismu vycházející ze země, vyvíjel na Pákistán tlak, aby vydal členy Al-Kajdy, o nichž se vědělo, že v zemi operují. Přesto v rámci americké vlády neexistoval jednotný názor na to, jaké k Pákistánu zaujmout stanovisko. Clinton se v březnu roku 2000 v rámci své návštěvy Indie zastavil i v Islámábádu. Přestože si dal pozor, aby nikdo z novinářů nezachytil, jak si podává ruku s Mušarafem, byla návštěva jasným znamením, že Amerika neodepsala Pákistán úplně a chová tak určitou naději, na změnu jeho postoje k otázce terorismu. Ač USA mohly, nezablokovaly možnost pákistánských půjček u Mezinárodního měnového fondu, které zachraňovaly zemi před kolapsem.⁵ Prezident George W. Bush se po svém nástupu do funkce začal chovat k Pákistánu vstřícněji, protože předchozí Clintonův tvrdý přístup nepřinesl žádné ovoce. Přesto se Bush v prvních 9 měsících své administrativy problematikou terorismu nijak výrazně nezabýval, jeho hrozbu nepocíťoval nijak akutně. Zlom v tomto směru nastal až po teroristických útocích 11. září 2001.⁶

Prezident Bush od samého počátku války proti terorismu chtěl, aby Islámábád na podpoře USA netratil, Spojené státy proto vytvořily množství asistenčních programů,

³ Abbas, „Pakistan's Drift into Extremism“, 11–12.

⁴ Asif Ali Zardari, „Partnering With Pakistan“, *Washington Post*, January 28, 2009. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/27/AR2009012702675.html> [ověřeno k 9. 3. 2012].

⁵ Ahmed Rashid, *Descent into Chaos. The U.S. and the Disaster in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia* (New York: Penguin Books, 2009), 48–50.

⁶ *Ibidem*, 56.

nemluvě o prodeji zbraní a vojenského vybavení. Americko-pákistánská spolupráce však nebyla a dodnes není zdaleka bezproblémová. Po zahájení Operace Trvalá svoboda v Afghánistánu teroristé utekli do pohraničních kmenových území Pákistánu, která centrální vláda nemá pod kontrolou a odkud za podpory domácího obyvatelstva podnikají přeshraniční útoky na koaliční síly v Afghánistánu a napadají i pákistánské jednotky. Snaha USA zamezit infiltraci bojovníků do Afghánistánu přes pákistánské hranice se dodnes neseťkává s úspěchem. Další příčinou neshod byly neochota generála Mušarafa neochota vnímat problém terorismu jako celek a jeho podpora povstalců v Kašmíru.

Téma války v Afghánistánu, která trvá již přes deset let, je stále propíráno v médiích. Důležitý klíč k řešení však leží v Pákistánu, jehož vztah k USA je zajímavě ambivalentní. Současné dění v regionu však dokazuje naléhavou nutnost zájmu světa o spolupráci Washingtonu s Islámábádem.

Práce je zaměřena na klíčové aspekty bezpečnostní spolupráce obou zemí v časovém úseku od roku 2001, kdy USA zahájily válku proti terorismu, do konce prezidentského mandátu George W. Bushe.

Cílem práce je analyzovat bilaterální vztah USA-Pákistán z hlediska americké bezpečnostní politiky, vysvětlit vývoj a odhalit kauzální souvislosti jejich spolupráce či nespolečné z pohledu války proti terorismu. Klade si také otázku, jakou motivaci měl Pákistán k ambivalenci svého protiteroristického nasazení, kdy se na jedné straně k podpoře USA zavázal, ale na druhé straně jejich úsilí podkopával. Práce se rovněž snaží posoudit, z jakých důvodů zvolily Spojené státy vůči Islámábádu právě takovou politickou linii, jakou zvolily, vzhledem k možnostem alternativního přístupu a bere v potaz vnitropolitickou diskusi a přístup k Pákistánu.

První kapitola zachycuje okolnosti obnovení spojení obou aktérů v souvislosti s počátkem války proti terorismu a vysvětluje motivace, které k tomuto kroku oba státy vedly. Druhá kapitola objasňuje příčiny americké podpory autoritativního režimu v Islámábádu na úkor občanských stran a zachycuje průběh demokratizace Pákistánu. Třetí kapitola se snaží postihnout souvislost mezi Pákistánem podporovaným kašmírským povstalectvím a válkou proti terorismu. Čtvrtá kapitola na příkladu nukleární aféry Khanova výzkumného institutu ukazuje způsob, jakým obě země řešily vzájemné krize. Pátá kapitola řeší prodej letounů F-16. Kapitoly šest a sedm se zabývají odlišnostmi jednotlivých teroristických skupin operujících v regionu, především Al-Kajdy a Tálibánu, a americko-pákistánskou

vojenskou spoluprací v boji proti nim a otázkou amerického angažmá na pákistánské půdě. Osmá kapitola analyzuje roli Tálibánu v Pákistánu a z toho vyplývající rozdílný přístup uplatňovaný Islámábádem vůči němu a Al-Kajdě. Zároveň zachycuje postoj, který USA zaujaly k této skutečnosti.

Stěžejními prameny, o něž se práce opírá, jsou dokumenty, které publikuje Congressional Research Service (CRS) při knihovně amerického Kongresu. CRS je svého druhu think tank Kongresu USA, jenž zpracovává zprávy politicko-právního zaměření jako podklad pro rozhodování senátorů a členů Sněmovny reprezentantů. Ve zprávách převažuje přesná deskripce vývoje událostí nad fakta analyzující složkou. Autorem či spoluautorem většiny zpráv, jež jsou v práci využity, je Alan Kronstadt, analytik a specialista na jižní Asii.

Komise 11. září (oficiálním názvem National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States), vytvořená na žádost Kongresu a prezidenta v roce 2002 s cílem zmapovat okolnosti útoku 11. září a navrhnout z nich vyplývající doporučení pro směřování americké politiky, vydala v roce 2004 závěrečnou zprávu (*The 9/11 Commission Report*)⁷. V ní obsažená doporučení jsou podstatná, protože je administrativa přijala za vlastní a implementovala je do praktické politiky. V otázce Pákistánu Komise doporučila podporovat prezidenta Mušarafa, který podle ní představuje největší naději na stabilitu v Pákistánu a Afghánistánu.

Council on Foreign Relations je významný americký think tank zaměřený na zahraniční politiku. V práci je užita jeho publikace *New Priorities in South Asia: U.S. Policy Toward India, Pakistan, and Afghanistan*,⁸ stručně analyzující hlavní linie americké politiky vůči těmto třem státům v kontextu jejich nejpalčivějších problémů. Jeden z analytiků této organizace, Daniel Merkey, ve svém článku s názvem *A False Choice in Pakistan*,⁹ publikovaném v časopise *Foreign Affairs*, analyzuje politické možnosti Bushovy administrativy vůči pákistánské vládě s ohledem na to jak ji přesvědčit spolupracovat naplno a efektivně.

Nejvýznamnějším autorem sekundární literatury je rodilý Pákistánec Ahmed Rashid, celosvětově uznávaný specialista na problematiku regionu, rovněž novinář,

⁷ „The 9/11 Commission Report,“ 22. 7. 2004, National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, <http://www.911commission.gov/report/911Report.pdf> [ověřeno k 15. 3. 2012].

⁸ „New Priorities in South Asia: U.S Policy Toward India, Pakistan, and Afghanistan,“ Chairmen’s Report of an Independent Task Force Cosponsored by the Council on Foreign Relations and the Asia Society. New York: Council on Foreign Relations, 2003.

<http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10064797&page=49> [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁹ Merkey, Daniel. „A False Choice in Pakistan.“ *Foreign Affairs* 86, no. 4 (July/August 2007): 84–102.

přispívající do nejvýznamnějších světových deníků a periodik. Rashid se proslavil knihou *Taliban*,¹⁰ představující krutý režim tohoto islámského hnutí v Afghánistánu a zdůrazňující nutnost amerického angažmá v oblasti. Dále napsal mimo jiné *Descent into Chaos. The U.S. and the Disaster in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia*¹¹, mapující vývoj regionu a americký přístup k němu. Rashid je tvrdým kritikem Bushovy administrativy, její podpory Mušrafova režimu a zejména války v Iráku, která podle Rashida pouze zkomplikovala a oddálila možné vítězství ve válce proti terorismu. Obě tyto knihy, i další jeho články využitě v práci (např. *From Great Game to Grand Bargain. Ending Chaos in Pakistan and Afghanistan*)¹² vynikají pronikavou analýzou postavenou na dobré znalosti problematiky.

Knihou *Pakistan. Terrorism Ground Zero*¹³ autorů Rohana Gunaratny a Khuruama Iqbal, uznávaných expertů na terorismus, vysvětluje kulturní a historické souvislosti podpory terorismu v Pákistánu, zejména v kmenových oblastech, a vyjasňuje rozdíly mezi jednotlivými skupinami operujícími v zemi.

Knihou *Bushova válka*¹⁴ novináře a nositele Pulitzerovy ceny Boba Woodwarda přináší detailní a autentický pohled na události po útocích 11. září, postavený na post-facto interview s přímými účastníky politických jednání amerických představitelů. Z tohoto hlediska může být pohled na jednotlivé události značně subjektivní. Kniha je zejména přínosná pro objasnění vzniku amerického rozhodnutí spojit se s Pákistánem. Zároveň je jediným zdrojem psaným v českém jazyce použitým pro účely této práce.

Ashley J. Tellis je analytik, původem z Indie, specializující se na mezinárodní bezpečnost, obranu a strategické otázky jižní Asie. Působil jako poradce amerického velvyslance v Dillí, v Národní bezpečnostní radě i na ministerstvu zahraničí v USA. Tellis působí v rámci think tanku Carnegie Endowment for International Peace, jenž usiluje o zlepšení spolupráce mezi národy a podporu aktivního amerického angažmá ve světě. V práci jsou využity dvě jeho publikace: *Pakistan and the War on Terror*.

¹⁰ Rashid, Ahmed. *Taliban. Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia*. New Haven, London: Yale University Press, 2010.

¹¹ Rashid, Ahmed. *Descent into Chaos. The U.S. and the Disaster in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia*. New York: Penguin Books, 2009.

¹² Rashid, Ahmed a Barnett R. Rubin. „From Great Game to Grand Bargain. Ending Chaos in Afghanistan and Pakistan.“ *Foreign Affairs* 87, no. 6 (November/December 2008): 29–44.

¹³ Gunaratna, Rohan a Khuruam Iqbal. *Pakistan. Terrorism Ground Zero*. London: Reaktion Books, 2011.

¹⁴ Woodward, Bob. *Bushova válka*. Brno: Nakladatelství BB Art, 2003.

*Conflicted Goals, Compromised Performance*¹⁵ a *U.S. Strategy: Assisting Pakistan's Transformation*.¹⁶ Tellis na rozdíl od Rashida neodsuzuje tak striktně americkou kooperaci s Mušarfovým režimem a příznivěji hodnotí pákistánské zásluhy na pronásledování Al-Kajdy.

Dalším členem tohoto think tanku je i Frédéric Grare, expert, působící v mnulosti na francouzském velvyslanectví v Pákistánu. Vydal práci *An Action Agenda for the United States and Europe*,¹⁷ v níž se zaměřuje především na pákistánskou armádu a její politiku vůči vlastní zemi i USA.

Anatol Lieven, rovněž analytik výše uvedeného think tanku ve svém článku *The Pressures on Pakistan*¹⁸ publikovaném v časopise *Foreign Affairs* naopak brání Bushovu strategii podpory pákistánské armády.

Center for Strategic and International Studies (CSIS) je think tank zabývající se stěžejními problémy světového dění s cílem nalézt způsoby jak udržet postavení USA ve světě. CSIS vydává periodikum *South Asia Monitor*, v němž byly publikovány články *Pakistan and the United States: Sweet and Sour*;¹⁹ *Pakistan: Parliamentary Elections and After*;²⁰ *Pakistan after Musharraf: Trouble and Opportunity*²¹ zabývající se aktuálním děním v Pákistánu a z toho vyplývajícími výzvami pro mezinárodní společnosti, zejména Spojené státy.

S jedinou výjimkou jsou všechny použité zdroje anglické, veškeré citáty jsou tedy překladem autorky.

¹⁵ Tellis, Ashley J. „Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance.“ Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC, 2008.

http://www.carnegieendowment.org/files/tellis_pakistan_final.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁶ Tellis, Ashley J. „U.S. Strategy: Assisting Pakistan's Transformation.“ *Washington Quarterly* 28, no. 1 (Winter 2004–2005): 97–116. http://www.spearheadresearch.org/pages/documents/05winter_tellis.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁷ Grare, Frédéric. „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan. An Action Agenda for the United States and Europe.“ Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC, 2007. http://carnegieendowment.org/files/grare_pakistan_final.pdf [ověřeno 9. 5. 2012].

¹⁸ Lieven, Anatol. „The Pressures on Pakistan.“ *Foreign Affairs* 81, no. 1 (January/February 2002): 105–108.

¹⁹ Center for Strategic and International Studies. „Pakistan and the United States: Sweet and Sour.“ *South Asia Monitor*, no. 94, May 5, 2006. <http://csis.org/files/media/csis/pubs/sam94.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

²⁰ Center for Strategic and International Studies. „Pakistan: Parliamentary Elections and After.“ *South Asia Monitor*, no. 66, January 1, 2004. <http://csis.org/files/media/csis/pubs/sam66.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

²¹ Schaffer, Teresita C. „Pakistan after Musharraf: Trouble and Opportunity.“ Center for Strategic and International Studies, August 20, 2008. http://csis.org/files/media/csis/pubs/080820_schaffer.musharraf.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

1. Obnovení spojení

1.1 Sedm bodů požadavků

Teroristické útoky 11. září 2001 šokovaly svět a předznamenaly obrat v zahraniční politice Spojených států. Již několik dnů po útocích bylo zřejmé, že Američané napadení své země nenechají bez odezvy. Dostupné důkazy dovedly USA k závěru, že v pozadí činu stojí Usáma bin Ládín a teroristická organizace Al-Kajda, operující z Afghánistánu. Ministr zahraničních věcí Colin Powell a jeho náměstek Richard Armitage prezidentu Bushovi vysvětlili, že pro úspěch zamýšlené vojenské akce v Afghánistánu bude nezbytné dostat na svou stranu Pákistán, geograficky a strategicky významný stát, sdílející s Afghánistánem tisíce kilometrů dlouhou hranici a mající úzké vazby na afghánský tálibánský režim. Tálibán, o němž bylo známo, že spolupracuje s organizací Al-Kajda, byl kromě Saúdské Arábie diplomaticky uznán právě jen Pákistánem.²²

Shodou okolností byl v době teroristických útoků na návštěvě ve Washingtonu šéf pákistánské zpravodajské organizace ISI²³, generál Mahmood Ahmed. Následujícího dne po útocích byl pozván na vládní jednání a Richard Armitage mu předstřel situaci, ve které se Pákistán ze dne na den octl. Colin Powell sestavil spolu s Armitagem seznam požadavků, které Armitage předal Ahmedovi 13. září se slovy: „O tomhle nehodláme diskutovat.“²⁴ Takto nekompromisně předložený seznam obsahoval sedm klíčových bodů:

1. Zadržet příslušníky Al-Kajdy, překračující hranici z Afghánistánu do Pákistánu, zablokovat dodávky zbraní procházející přes Pákistán a zastavit veškerou logistickou podporu Usámovi bin Ládínovi.
2. Poskytnout neomezené právo přeletů a přistání americkým letounům.
3. Umožnit přístup na pákistánské námořní a letecké základny a zajistit volný přechod hranic.
4. Zpřístupnit všechny zpravodajské zdroje informací o přistěhovalcích.
5. Odsoudit atentáty z 11. září a udržet v mezích veškeré domácí projevy podpory terorismu.

²² Bob Woodward, *Bushova válka* (Brno: Nakladatelství BB Art, 2003), 74.

²³ Inter-Services Intelligence (zkratka ISI), je klíčová pákistánská rozvědná organizace, úzce spolupracující s armádou. ISI hraje především v bezpečnostní politice země klíčovou úlohu.

²⁴ Woodward, *Bushova válka*, 75.

6. Odstříhnout Tálíbán od dodávek pohonných hmot a zabránit dalšímu přílivu pákistánských dobrovolníků do jeho služeb v Afghánistánu.
7. V případě, že z důkazů bude vyplývat vina Usámy bin Ládina a sítě Al-Kajdy na území Afghánistánu a pokud i poté bude Afghánistán a tálíbánský režim poskytovat těmto strukturám útočiště, ukončí Pákistán diplomatické styky s vládou Tálíbánu, přestane ji podporovat a v souladu s výše uvedenými zásadami pomůže Spojeným státům zničit Usámu bin Ládina a jeho organizaci.²⁵

Mahmood Ahmed převzal seznam s příslibem jednoznačné podpory a účasti prezidenta Mušarafa, čímž mu neúmyslně značně zúžil jeho manévrovací prostor.²⁶ Mušaraf během telefonátu s Powellem namítl, že se o přijetí amerických požadavků musí poradit se svými generály.²⁷ Powell ho však upozornil, že se mu již dostalo ujištění, že jejich přijetí nebude Pákistánu činit potíže a dodal, že USA očekávají brzkou odpověď. Zároveň mu dal jasně na srozuměnou, že pokud se Pákistán nepostaví za Spojené státy, vystavuje se riziku amerického útoku.²⁸

1.2 Motivace Pákistánu připojit se k USA

O den později, 14. září, se prezident Mušaraf sešel s ostatními vojenskými veliteli, aby společně s nimi prodiskutoval, jak se Pákistán ke vzniklé situaci postaví. Mušaraf si byl vědom bezvýhodnosti situace, do které se jeho země pod intenzivním diplomatickým tlakem dostala, a v mnohahodinové bouřlivé debatě vysvětloval generálům, proč je třeba americké požadavky přijmout.²⁹

Mušaraf si uvědomoval, že se USA těšily nebývalé míře podpory a účasti všemožných zemí světa a jejich úmysl bránit se byl všeobecně přijímán a schvalován. Na své straně měly nejen NATO, ale i podporu států muslimských i asijských, včetně Ruska a Číny. Pokud by se Pákistán nepřidal do tohoto tábora, dostal by se s největší pravděpodobností do mezinárodní izolace, pravděpodobně by následovaly i ekonomické

²⁵ O tomto dokumentu jsou dostupné pouze zprostředkované informace. Viz např. Tariq Rauf, „United States Seeks Pakistan’s Assistance,“ Center for Non-Proliferation Studies, Monterey Institute for International Studies. <http://cns.miis.edu/archive/wtc01/pak.htm> [ověřeno k 6. 5. 2012].

²⁶ Woodward, *Bushova válka*, 219.

²⁷ Ibidem, 219.

²⁸ Ahmed Rashid, *Descent into Chaos. The U.S. and the Disaster in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia* (New York: Penguin Books, 2009), 28.

²⁹ Hassan Abbas, *Pakistan’s Drift into Extremism. Allah, the Army, and America’s War on Terror* (Armonk, New York: M. E. Sharpe, Inc., 2005), 219.

sankce.³⁰ Nejspíš by byl rovněž prohlášen za stát podporující terorismus, což byl cíl, o němž již delší dobu usilovala Indie.³¹

Indie, dávný pákistánský rival, hrála klíčovou roli v procesu rozhodování pákistánského vedení. Indie již stejně jako jiné země vyjádřila podporu americkým záměrům. Mušaraf se obával, že kdyby Pákistán odmítl roli klíčového spojence Spojených států, která mu byla nabízena, přijala by ji Indie a Pákistán by se ocitl v obklíčení z obou stran: ze západu nepřátelskou americkou armádou v Afghánistánu a z východu americkým spojencem, Indií.³²

Je těžké soudit, jak by se situace skutečně vyvinula, z dostupných informací nicméně vyplývá, že Spojené státy v době, kdy Mušaraf jednal se svými generály, spojení s Indií v úmyslu neměly. Bush, Powell ani Armitage neměli v záloze žádný plán B, který by použili, pokud by Pákistán požadavky odmítl a tak přes nekompromisnost svého vystupování doslova se zatajeným dechem očekávali, jak se Pákistán zachová.³³ Nakonec argumentace Indií přiměla generály souhlasit s americkými požadavky, přestože se obávali případné domácí vlny odporu a namítali, že USA nenabízejí nic zpátky.³⁴

Mušaraf prohlásil, že jeho země nemůže oponovat Spojeným státům a dále podporovat Tálíbán, rozhodně se však nebude aktivně účastnit nadcházejícího útoku na Afghánistán.³⁵ V televizním projevu 19. září upozornil, že nejdůležitější jsou pro něj zájmy Pákistánu, vše ostatní je druhotné a proto je nutné se rozhodovat moudře a s rozmyslem.³⁶ Patrně tímto projevem odstartoval Pákistán svůj nový styl politiky vůči USA: „Nejprve říkejme ano a teprve potom ale.“³⁷

Nelze pominout fakt, že v pákistánském procesu rozhodování hrála významnou úlohu finanční stránka věci. Prezident Bush, ve snaze zmírnit Mušarafovy obavy z domácí reakce, slíbil, že postaví-li se Pákistán na stranu USA v boji proti terorismu,

³⁰ David S. Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era* (Taipei: Sheng-Chinh Book Co. Ltd., 2003), 48. Článek na základě autorovy stejnojmenné knihy. <http://www2.tku.edu.tw/~ti/Journal/8-3/832.pdf>. (ověřeno k 15. 3. 2012).

³¹ Rashid, *Descent into Chaos*, 29.

³² Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*, 48.

³³ Popis událostí a diskusí v administrativně po 11. září zachycuje kniha *Bushova válka* amerického novináře a spisovatele, nositele Pulitzerovy ceny Boba Woodwarda. Nicméně z žádné dostupné literatury nevyplývá, že by USA již v této fázi měly promyšlenou funkční alternativu.

³⁴ Abbas, *Pakistan's Drift into Extremism*, 220.

³⁵ Rashid, *Descent into Chaos*, 27.

³⁶ *Ibidem*, 31.

³⁷ *Ibidem*, 28.

vyplnou z toho pro Islámábád ekonomické výhody.³⁸ Z tohoto důvodu Bush obratem odstranil sankce, uvalené na zemi v devadesátých letech.

Vedle toho byla pro pákistánskou ekonomiku zatěžující výše externího dluhu, USA proto přislíbily tlačit na světové finanční instituce, aby situaci zemi ulehčily. Samy Spojené státy odepsaly pak v letech 2002–2003 částku 1,5 miliardy dolarů z celkové výše 2,8 miliard, které Islámábád dlužil Washingtonu.³⁹ Ve snaze získat Pákistán za každou cenu na svou stranu se začala americká administrativa zabývat pákistánským dluhem už v září 2001, kdy prezident Bush požádal Kongres o restrukturalizaci splátek ve výši 379 milionů dolarů.⁴⁰

1.3 Motivace USA pro spolupráci s Pákistánem

Prezident George W. Bush přednesl 20. září 2001 na půdě Kongresu projev, ve kterém odpověděl na útoky z 11. září vyhlášením globální války proti terorismu. V tomto projevu Bush přirovnal terorismus k ideologiím 20. století (k fašismu, nacismu), které rovněž obětovaly lidské životy svým radikálním představám, a prorokoval, že stejně jako tyto ideologie i skončí. K poražení hrozby terorismu byl Bush odhodlán využít jakékoli prostředky: vojenské, finanční, zprávy z rozvědných služeb i mnohé další. Prezident rovněž odsoudil afghánský tálibánský režim jako vražedný, utlačující vlastní obyvatelstvo a šířící terorismus po světě a vyzval jej, aby vydal Spojeným státům členy Al-Kajdy, kteří se v zemi skrývají a těší se jeho podpoře.⁴¹

Součástí Bushova projevu bylo i prohlášení, připomínající především Pákistánů jeho volbu o dalším směřování země: „Budeme pronásledovat všechny země, které pomáhají teroristům nebo jim poskytují útočiště. Všechny národy ve všech částech

³⁸ USA údajně Mušarafa nalákaly i na slib předávání tajných informací o jeho nepřátelích v armádě a ve vládě. James Carney a John F. Dickerson, „Inside the War Room,“ *Time*, 31. 12. 2001.

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1001573,00.html> [ověřeno k 1. 5. 2012].

³⁹ Bureau of South and Central Asian Affairs, „Background Note: Pakistan,“ U.S. Department of State, 6. 10. 2010. <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3453.htm> [ověřeno k 5. 5. 2012].

⁴⁰ Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*, 49. Restrukturalizace dluhu sice přechodně Pákistánů ušetřila část prostředků, v praxi však napomohla tomu, že objemy splátek po odchodu Bushe a Mušarafa opět narostly. Situaci pak zhoršil i ekonomický propad Pákistánů vyvolaný napětím před volbami koncem roku 2007, díky němuž vzrostla výše vnějšího dluhu země z počátečních 39 miliard dolarů v roce 2001 na 49 miliard v roce 2008 (a během prvních tří let civilní vlády, kdy se objemy splátek zvýšily, až na 55 miliard. Přesto se však během Mušarafovy vlády ekonomická situace v zemi zlepšila, hospodářství rostlo v letech 200–2007 templem kolem 6 % ročně. Díky tomu se snížil podíl dluhu na HDP z jedné poloviny na jednu čtvrtinu. Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 6. 2. 2009), 82. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33498.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁴¹ George W. Bush, „Address to the Nation“ (projev přednesený na společné schůzi obou komor Kongresu 20. 9. 2001). <http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/09.20.01.html> [ověřeno k 9. 5. 2012].

světa se nyní musí rozhodnout. Buď jste s námi, nebo s teroristy. Od tohoto dne budou všechny státy, které nepřestanou podporovat teroristy a pomáhat jim, považovány Spojenými státy za nepřátelské.“⁴²

Záměr vymýtit terorismus dále rozvinula Národní bezpečnostní strategie z roku 2002, jež byla v souladu s rezolucí RB OSN č. 1373 z 28. září 2001, která deklarovala povinnost všech členských států odepřít jakékoli formy pomoci a spolupráce osobám spojeným s terorismem.⁴³

Administrativa prezidenta Bushe postavila koncept své politiky vůči Pákistánu na dvou základních skutečnostech: Pákistán je sice nestabilní, extremisty zmanipulovatelná země ve věčném stavu politické krize, pro úspěch války proti terorismu je však „nepostradatelný spojenec“⁴⁴ vzhledem ke své poloze a unikátním vazbám na Tálibán, díky nimž může Spojeným státům poskytnout cenné informace a poradit například cíle pro vojenský zásah v Afghánistánu.⁴⁵ Druhý pilíř amerického přístupu tvoří přiznání si skutečnosti, že Mušaraf – přesto že se jedná o vojenského diktátora, který se dostal k moci tím, že v puči svrhl demokraticky zvolenou vládu – je v zásadě sekulární vůdce a pákistánská armáda je v celé zemi jediná funkční a moderní instituce, o kterou je možné se opřít. Toto potvrzuje zpráva komise 11. září z července 2004, která označuje vládu prezidenta Mušarafa za největší naději pro stabilitu v Pákistánu a Afghánistánu a doporučuje Spojeným státům poskytovat podporu Islámábádu, dokud bude Pákistán odhodlán bojovat proti extremismu.⁴⁶

Určité osvětlení linie americké politiky vůči Pákistánu lze nalézt v Národní bezpečnostní strategii z roku 2002, zabývající se válkou proti terorismu. V tomto dokumentu USA deklarují nekompromisní postoj k teroristickým organizacím a všem, kteří jim poskytují zázemí. Zároveň vysvětlují, že k úspěchu války je třeba přehodnotit dosavadní spojení způsobem, který odpovídá výzvám 21. století a podporovat

⁴² Ibidem.

⁴³ United Nations Security Council, „Resolution 1373,“ 4385th Meeting of the Security Council, 28. 9. 2001. <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7158.doc.htm>. [ověřeno k 28. 4. 2012].

⁴⁴ Council on Foreign Relations, „New Priorities in South Asia: U.S. Policy Toward India, Pakistan, and Afghanistan,“ (zpráva předsedů nezávislé pracovní skupiny. Spolusponzorováno Radou pro zahraniční vztahy a Asijskou společností, New York, 2003), 43. <http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10064797&page=49> [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁴⁵ Rashid, *Descent into Chaos*, 32.

⁴⁶ National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, „The 9/11 Commission Report,“ 22. 7. 2004, 369. <http://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf>. [ověřeno k 15. 3. 2012].

umírněné vlády, především v muslimském světě, finančními, vojenskými, politickými i jinými prostředky.⁴⁷

Pákistánská armáda představovala pro Bushe záruku stability v zemi, protože jako jediná byla schopna se vypořádat s hrozbami násilí terorismu a chaosem v zemi.⁴⁸ Její stabilita vyplývala nejen z velkého podílu na penězích z rozpočtu, ale i ze zisků ze státem vlastněné půdy a dalšího majetku. Výměna funkcionářů na nejvyšších postech armády by nepředstavovala pro americké zájmy takovou hrozbu, jakou by byla případná rebelie zdola, přestože rovněž i v armádě k islamizaci došlo, především v 90. letech, kdy s ní USA přestaly udržovat styky.⁴⁹ Mušarafaova pozice v čele státu a armády byla závislá na podpoře ostatních generálů.⁵⁰ USA se obávaly, kdo by se v případě Mušarafaova pádu dostal k moci – takové zřízení by mohlo být nepřátelské vůči USA, v krajním případě by islamističtí extrémisté mohli zmocnit jaderných zbraní.⁵¹

⁴⁷ The White House, „The National Security Strategy of the United States of America,“ září 2002. <http://merln.ndu.edu/whitepapers/USnss2002.pdf> [ověřeno k 15. 3. 2012].

⁴⁸ Daniel Merkey, „A False Choice in Pakistan,“ *Foreign Affairs* 86, no. 4 (July/August 2007): 95; Teresita C. Schaffer, „Pakistan after Musharraf: Trouble and Opportunity,“ Center for Strategic and International Studies, 20. 8. 2008. http://csis.org/files/media/csis/pubs/080820_schaffer.musharaf.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁴⁹ Anatol Lieven, „The Pressures on Pakistan,“ *Foreign Affairs* 81, no. 1 (January/February 2002): 114.

⁵⁰ Council on Foreign Relations, „New Priorities in South Asia,“ 48.

⁵¹ Lieven, „The Pressures on Pakistan,“ 113–114.

2. Americký postoj k demokratizaci Pákistánu

2.1 Podpora armády

Znovuobnovené spojení po 11. září vyvolalo na straně umírněného pákistánského obyvatelstva naději na zlepšení ekonomické i bezpečnostní situace v zemi, nastartování procesu demokratizace a především zpřetrhání armádních vazeb na extremisty. V roce 2001 totiž v zemi existovalo přibližně 40 extremistických skupin, které měly vazby na ISI, hlavní politické strany a armádu (více o extremismu v Pákistánu viz dále).⁵²

V červenci roku 2004 zveřejnila Komise 11. září závěrečnou zprávu, shrnující doporučení vyvozená z několikaletého zkoumání příčin teroristických útoků a vhodné americké zahraničněpolitické reakce. Podle této zprávy je prý zřejmé, že pákistánská vláda usilovně bojuje proti islamistickému terorismu, Mušaraf a jeho vláda tedy představují největší naději na stabilitu v Pákistánu a Afghánistánu.⁵³ Komise se zde odvolává na strategii, kterou prezident Mušaraf vyhlásil v červnu roku 2004 pod názvem „osvícená umírněnost“.⁵⁴

Strategii je možné chápat jako signál směrem k Západu, snažící se ho přesvědčit o dobrých předsevzetích Islámábádu a žádající o „všestrannou“, tedy jak politickou, tak zejména vojenskou a ekonomickou podporu Mušarafa. Komise opírající se o toto Mušarafovo prohlášení doporučila Spojeným státům vyjít Pákistánu vstříc, učinit ono obtížné rozhodnutí zavázat se k dlouhodobé podpoře pákistánské vlády v jejím boji proti extremismu a poskytovat jí všestrannou a komplexní podporu.⁵⁵

⁵² Rashid, *Descent into Chaos*, 220.

⁵³ National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, „The 9/11 Commission Report,“ 369.

⁵⁴ Mušaraf ve své strategii přiznal, že islám je v současné době ve světě vnímán jako netolerantní náboženství plodící terorismus. Muslimové podle něj zahořkli po nespravedlnostech, které utrpěli v Palestině, Kašmíru a dalších částech světa. Západ situaci ještě zhoršil svou vyhrčenou reakcí na události 11. září. Muslimové si musí uvědomit, že dospěli do zlomového stádia a rozhodnout se, jakým směrem se dále vydají. Mušaraf doporučil cestu „osvícené umírněnosti“: navázat demokratizací, sekularizací a modernizací na slavnou minulost islámu jako náboženství šířícího osvětu a přinášejícího pokrok a smířit se s vědomím, že ve světě často nepanuje spravedlnost. Úkolem západního světa je v tomto procesu podporovat muslimskou obrodu, napomáhat řešení sporů a poskytovat všestrannou podporu. Parvez Musharraf, „A Plea for Enlightened Moderation,“ *Washington Post*, 1. 6. 2004. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A5081-2004May31.html> [ověřeno k 27. 3. 2012].

⁵⁵ National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, „The 9/11 Commission Report,“ 369.

Administrativa prezidenta Bushe se v podstatě po celou dobu držela této doporučené linie politiky a zaměřila se téměř výhradně na Mušarafa a armádu jako na jediné partnery v Pákistánu. Z okamžitého bezpečnostního hlediska je to pochopitelné rozhodnutí. Dlouhodobě to ovšem bránilo posunu země blíže směrem k civilní vládě.⁵⁶ Přehnaný důraz na bezpečnost vedl k neúměrnému posilování armády na úkor demokratických institucí.

Dokladem Bushovy podpory armády v oblasti financí je například jeho asistenční balíček ve výši 3 miliard dolarů, jehož vyplácení bylo rozděleno rovnoměrně do pěti let, počínaje rokem 2005. Každoroční suma 600 milionů dolarů se dělila napůl mezi podporu hospodářství a armády.⁵⁷ Tato struktura se stala terčem kritiky, protože armáda, přes své nedostatky, byla nejrozvinutější pákistánskou institucí a výsledky jejího protiteroristického snažení byly i přes finanční podporu nevalné. Právě ona v 90. letech zavedla válečné hospodářství kvůli indické hrozbě⁵⁸ a s ohledem na stav ohrožení si ukrajovala 30 % všech prostředků z rozpočtu – zbytek peněz pak šel především na umořování státního dluhu. Do rozvoje poškozené ekonomiky, infrastruktury a školství bylo investováno jen velmi málo. Tohoto selhání vlády a její politiky obratně zneužívali islamisté, jejichž podpora u obyvatelstva postupně narůstala. Pákistán, velmi chudá a nerozvinutá země, závislá na zahraničních půjčkách a dovozu základního zboží, potřeboval pomoci spíše s nastartováním ekonomiky a státních forem vzdělávání, aby se snížila poptávka po madrasách, odkud se dlouhé roky rekrutují teroristé.⁵⁹

Za paradox americké strategie je možné považovat i fakt, že USA sice posílaly Islámábádu prostředky na nastartování ekonomiky, nicméně se pod vlivem domácí lobby zdráhaly udělat krok, který by drobným pákistánským podnikatelům pomohl nejvíce – otevřít svůj trh pro pákistánskou bavlnu a textil.⁶⁰ Z tohoto kroku by neprofitovala armáda, ale přímo společnost.⁶¹

⁵⁶ Merkey, „A False Choice in Pakistan,“ 89.

⁵⁷ Council on Foreign Relations, „New Priorities in South Asia,“ 54.

⁵⁸ Lieven, „The Pressures on Pakistan,“ 112.

⁵⁹ Michael Huckabee, „America's Priorities in the War on Terror. Islamists, Iran, Iraq, and Pakistan,“ *Foreign Affairs* 87, no. 1 (January/February 2007): 167.

⁶⁰ Leon T. Hardar, „The Real War on Terrorism Is in Pakistan, Not Iraq,“ Cato Institute, 5. 11. 2003. <http://www.cato.org/publications/commentary/real-war-terrorism-is-pakistan-not-iraq-0> [ověřeno k 5. 5. 2012].

⁶¹ Seth G. Jones, „Pakistan's Dangerous Game,“ *Survival* 49, no. 1, 1. 3. 2007, 26. Bushova administrativa poskytla Pákistánu za své funkční období podle oficiálních statistik celkem 12 miliard dolarů ekonomické pomoci, z čehož přibližně 9 miliard směřovalo do bezpečnostních složek. Susan B. Epstein a Alan Kronstadt, „Pakistan: U.S. Foreign Assistance,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 28. 7. 2011, 3. <http://www.hsdl.org/?view&did=685334> [ověřeno k 9. 5. 2012].

Odhlédneme-li od čistě finančních aspektů, americké politické elity obecně nebyly jednotné v pohledu na podobu politiky USA vůči Mušarafovi. Důležitou roli hrály osobní vztahy: například ministr zahraničí Colin Powell si s Mušarafem rozuměl, často si telefonovali, přesto však, hlavně díky Richardu Armitageovi (který proslul výhružkou na adresu Pákistánu, že ho USA rozbombardují zpět do doby kamenné⁶²), bylo ministerstvo zahraničí stoupencem spíše tvrdší linie politiky vůči Islámábádu. Oproti tomu ministerstvo obrany vedené Donaldem Rumsfeldem bránilo nátlaku na Pákistán z obavy, že Mušaraf ukončí spolupráci a přestane hledat členy Al-Kajdy. Přestože si tedy americká administrativa byla vědoma nedostatků Mušarafa spojení, snaha zničit Al-Kajdu byla prioritní a vše ostatní se jí podřizovalo.⁶³ Určité přitvrzení v americkém přístupu přišlo až v letech 2006 a 2007. Roku 2006 jmenoval Bush Roberta Gatese novým ministrem obrany, který se nezdral otevřeně přiznat neuspokojivost pákistánského spojení. V prosinci 2007 před pákistánskými volbami došla novému demokratickému Kongresu trpělivost s neuspokojivou situací v zemi – američtí zákonodárci proto stáhli z Bushova třisetmilionového balíčku 50 milionů dolarů, dokud ministerstvo zahraničí neprokáže, že byla v zemi obnovena všechna demokratická práva.⁶⁴

Demokratizace bývá jednou z hlavních zahraničněpolitických priorit USA, v případě Pákistánu by byl přechod k demokracii nejlepší zárukou stabilizace země a vymýcení terorismu z regionu. Přesto USA zejména v prvních letech války proti terorismu na demokratizaci netlačily. Mušaraf hrál pro USA nenahraditelnou roli, a ty proto jeho pomalé pokroky v odzbrojování militantních skupin a reformování madras tiše akceptovaly, především z důvodu obav, že kdyby případná kritika z americké strany podryla jeho pozici u armády, bylo by tedy pro něj ještě obtížnější USA nadále podporovat.⁶⁵

Oficiální rétorika USA nicméně zdůrazňovala význam demokratických reforem. Prezident Bush na návštěvě Islámábádu na jaře roku 2006 prohlásil: „Prezident Mušaraf chápe, že z dlouhodobého hlediska je jedinou cestou jak porazit terorismus nutnost

⁶² „We Will Bomb You Back to the Stone Age, US Had Warned Pak After 9/11,“ *Rediff India Abroad*, 22. 9. 2006. <http://www.rediff.com/news/2006/sep/22mush.htm> [ověřeno k 6. 5. 2012].

⁶³ Rashid, *Descent into Chaos*, 118.

⁶⁴ Glenn Kessler, „Congress Sets Limits on Aid to Pakistan,“ *Washington Post*, 20. 12. 2007. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/12/19/AR2007121902502.html> [ověřeno k 5. 5. 2012].

Bush obecně tlačil na navýšování objemu pomoci, ale Kongres mu to nechtěl z domácích rozpočtových důvodů dovolit.

⁶⁵ *Ibidem*, 149.

nahradit ideologii nenávisti ideologií naděje.⁶⁶ Jindy řekl: „Spojené státy touží, aby Pákistán uspěl ve své přeměně ve volenou, civilně vedenou demokracii, aby se stal umírněným, demokratickým, muslimským národem, oddaným lidským právům a vládě zákona. Všechny naše asistenční programy jsou cíleny na pomoc Pákistánu k dosažení těchto cílů. Toto je však dlouhodobý projekt, který si vyžádá roky.“⁶⁷ Kritici Bushovy politiky z řad demokratů ovšem upozorňovali, že Pákistán dostal od USA v podstatě volné ruce k bránění vzniku reprezentativní vlády jen proto, aby pokračoval v protiteroristické spolupráci s USA: „Zdá se, že se prezident Bush rozhodl stát za diktátorem. To je chyba, která poškodí naše zájmy v jižní Asii a muslimském světě.“⁶⁸ Condoleezza Riceová odmítla v tomto směru všechna obvinění a uvedla, že demokratizační úsilí prezidenta Bushe bylo pouze „velmi dobře drženo v tajnosti“.⁶⁹

Přestože byla nutnost demokratické transformace obecně uznávaný názor, jednotliví odborníci se lišili v pohledu na způsob jejího dosažení. Například Ashley J. Tellis, analytik Carnegie Endowment for International Peace, byl toho názoru, že USA nemají jinou šanci než dál podporovat Mušarafa.⁷⁰ Tellis přiznává, že závěr Komise 11. září o Mušarafovi jako záruce stability v zemi je problematický, platný možná v krátkodobém horizontu, v dlouhodobém však posílí armádu a tajné služby na úkor civilních institucí.⁷¹ Prosazování demokracie by mělo být prioritou v dlouhodobém vztahu USA k vojenskému vedení Pákistánu, přestože předvídal, že armáda bude vzdorovat a nevzdá se své moci, dokud se jí nedostane záruk bezpečnosti země.⁷² Spojené státy by podle něho měly tlačit na Mušarafa, aby se k předem určenému datu vzdal funkce šéfa armády, a povzbuzovat ho, aby v politice dále zůstal jako volený

⁶⁶ Center for Strategic and International Studies, „Pakistan and the United States: Sweet and Sour,“ *South Asia Monitor*, no. 94, 5. 5. 2006. <http://csis.org/files/media/csis/pubs/sam94.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁶⁷ Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 77.

Zprostředkovaná citace. Originální stránka odstraněna.

⁶⁸ Především bývalý Clintonův poradce pro národní bezpečnost Sandy Berger a Bruce Riedel, bývalý Clintonův poradce pro otázky Blízkého východu a jižní Asie ve svém článku „America's Stark Choice,“ *International Herald Tribune*, 9. 10. 2007. http://www.nytimes.com/2007/10/09/opinion/09iht-edberger.3.7818071.html?_r=1 [ověřeno k 6. 5. 2012].

⁶⁹ U.S. Department of State, „Remarks at Advisory Committee on Democracy Promotion, Secretary Condoleezza Rice,“ 12. 5. 2008. <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/05/104634.htm> [ověřeno k 6. 5. 2012].

⁷⁰ Ashley J. Tellis, „Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance,“ Carnegie Endowment for International Peace, 2008, 45. http://www.carnegieendowment.org/files/tellis_pakistan_final.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁷¹ Ashley J. Tellis, „U.S. Strategy: Assisting Pakistan's Transformation,“ *Washington Quarterly* 28, no. 1 (Winter 2004-2005): 107. http://www.spearheadresearch.org/pages/documents/05winter_tellis.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁷² Ibidem, 111.

politik. Právě jeho přerod v civilní politickou osobu považoval Tellis za důležitou součást pákistánské cesty k demokracii.⁷³

Anatol Lieven, britský novinář a politický analytik, byl toho názoru, že klíčové je podporovat armádu jako val proti revoluci a chaosu, tedy zásobovat ji zbraněmi, které si přeje, a dále pokračovat ve výcvikových programech, udržovat kontakty s důstojníky na všech úrovních a přesvědčit je, že podpora USA je v jejich národním zájmu.⁷⁴

Oproti tomu liberální Cato Institute zpochybnil samotný závěr Komise 11. září, že se Pákistán stal spolehlivým partnerem USA ve válce proti terorismu. Mušarafovo rozhodnutí připojit se ke Spojeným státům nebylo výsledkem strategického obratu, ale spíše taktické kličky založené na obavě, že vyhnout se spolupráci by vedlo k odvetnému útoku ze strany USA, případně by vzniklá diplomatická izolace Pákistánu neúnosně posílila Indii.⁷⁵

2.2 Volby 2002

Příkladem Mušarafova osobitého chápání pojmu „demokratizace“ jsou pákistánské parlamentní volby 2002, na základě kterých mělo být podle Mušarafova slibu sestaveno Národní shromáždění, rozpuštěné od státního převratu roku 1999. V rozporu s demokratizací proklamovanou v „osvícené umírněnosti“ proběhlo před volbami referendum potvrzující Mušarafa ve funkci prezidenta na dalších pět let. V návaznosti na to v srpnu Mušaraf prosadil nový právní rámec přinášející 29 dodatků k Ústavě posilujících moc armády a prezidenta.⁷⁶ Bushova administrativa se k událostem nijak nevyjádřila, pouze demokraté v Kongresu protestovali, že ústavní dodatky posilují diktátorský režim v zemi.⁷⁷

Samotné volby měly k demokratickým standardům daleko, naděje do nich vkládané byly zklamány už jenom pravidly, která vláda pro volby nastavila.⁷⁸ Bylo stanoveno, že kandidovat smějí pouze držitelé vysokoškolského titulu. Toto nařízení bylo poměrně kuriózní, vezme-li v úvahu, že v Pákistánu je pouze 54% obyvatel gramotných. Je tedy zřejmé, že cílem voleb nebylo obnovit demokratické mechanismy,

⁷³ Ibidem, 110.

⁷⁴ Lieven, „The Pressures on Pakistan,“ 118.

⁷⁵ Khalid Hasan, „Musharraf Not a Long-Term Ally of America: Think Thank,“ *Daily Times*, 31. 1. 2005. http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=story_31-1-2005_pg7_40 [ověřeno k 27. 3. 2012].

⁷⁶ Podle platného pákistánské práva náležela moc měnit ústavu pouze parlamentu, shodne-li se dvoutřetinovou většinou, Mušaraf se tedy zachoval protiústavně. Rashid, *Descent into Chaos*, 156–157.

⁷⁷ Ibidem, 156-157.

⁷⁸ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 75.

ale oslabit opoziční sekulární politické strany.⁷⁹ Pravidlo totiž v provinciích zabránilo kandidovat mnohým prominentním nacionalistickým vůdcům, kteří v minulosti například působili na postech guvernérů.⁸⁰

Ve volbách žádná ze stran nezískala rozhodující většinu. Mušaraf utvořil koalici s PML-Q, stranou, již tradičně užíval jako politický instrument. V opozici zůstala levicová Pákistánská lidová strana (PPP) Bhuttové, Šarifova Pákistánská muslimská liga (PML-N) a překvapivě poprvé v historii koalice muslimských stran MMA, která získala 68 ze 342 křesel v parlamentu, tedy lehce přes 11 %.⁸¹ Mušaraf vyjednával ze všech opozičních stran pouze s MMA, která si výměnou za schválení prezidentských ústavních změn vymínila slib, že Mušaraf do roka opustí velení armády. Změnou ústavy tak bylo potvrzeno oslabení role parlamentu, protože Pákistán přešel na prezidentskou formu vlády. Mušaraf tak pomocí demokratického mechanismu – voleb – přišel na způsob, jak posílit svou faktickou moc.⁸²

Neislamistická opozice se následně spojila do Aliance pro obnovení demokracie (ARD), obvinila MMA ze zrady a uvedla, že takto provedená politická úmluva mezi ní a Mušarafem institucionalizuje vojenský režim v Pákistánu.⁸³ Spojené státy stály vytrvale za Mušarafovým režimem a k nárůstu napětí a extremismu v zemi se nevyjadřovaly.⁸⁴ Prezident Bush dokonce označil Mušarafa za „vizionářského“ a „odvážného vůdce“.⁸⁵ Čtrnáct dní před volbami Spojené státy autorizovaly dodávku vojenských náhradních dílů v ceně 230 milionů dolarů, což je možné chápat jako symbolický výraz tiché podpory Mušarafovi.⁸⁶

Podle politického komentátora Petera Beinarta a jeho článku v časopise *Time* neměl Mušaraf vůbec v úmyslu obnovovat demokraticky zvolený parlament, naopak od samého počátku manipuloval volby tak, aby vyhráli islamisté. Pákistánští generálové

⁷⁹ Rashid, *Descent into Chaos*, 156–157.

⁸⁰ Frédéric Grare, „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan. An Action Agenda for the United States and Europe,“ Carnegie Endowment for International Peace, 2007, 28. http://carnegieendowment.org/files/grare_pakistan_final.pdf [ověřeno 9. 5. 2012].

⁸¹ Ahmed Rashid, „Pakistan-Beset On All Sides. Parvez Musharraf finds his presidency under heavy fire from foes and allies alike,“ 2003. <http://www.ahmedrashid.com/publications/pakistan/articles/> [ověřeno k 28. 3. 2012].

⁸² Center for Strategic and International Studies, „Pakistan: Parliamentary Elections and After,“ *South Asia Monitor*, no. 66, 1. 1. 2004. <http://csis.org/files/media/csis/pubs/sam66.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

⁸³ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 6. 2. 2009, 75.

⁸⁴ Rashid, *Descent into Chaos*, 161.

⁸⁵ American Presidency Project, „The President’s News Conference With President Parvez Musharraf of Pakistan at Camp David, Maryland,“ 24. 6. 2003.

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=63119#axzz1u4zaHfQn> [ověřeno k 6. 5. 2012].

⁸⁶ Rashid, *Descent into Chaos*, 157.

totiž tradičně podporovali islamistické extremisty, které využívali proti regionálním partnerům jako je Indie nebo aby existencí extremistů ospravedlňovali svou diktátorskou moc nad zemí.⁸⁷

Muslimské alianci, přestože zůstala v opozici, se dostalo významu politickou dohodou s Mušarafem. On díky ní získal prostředek, jak vydírat USA hrozbou islamistického převratu, kdykoli potřeboval. Jak uvádí analytik Grare, Západ, zastrašený posílením islamistů díky parlamentní dohodě, přestal tlačit na demokratizaci a uvěřil, že možnosti Islámábádu kontroloval islamisty a extremisty jsou limitované.⁸⁸

Od těchto událostí začala Mušarfova popularita v zemi kvůli posílení autoritativního režimu upadat. Skutečnost, že byl i přesto oblíbený americkou administrativou, nahrávala islamistům a posilovala antipatie vůči USA.⁸⁹ Armáda si byla tohoto efektu zřejmě vědoma, jak ale uvedl Vali Nasir, odborník na politický islám, strach armády z islamizace byl menší, než lákavá vize podmanit si ji a získat tak absolutní kontrolu nad společností.⁹⁰ Armáda, přesvědčená o nezastupitelnosti své politické role, užívala islamismu k vytváření pocitu nejistoty, aby se tak stavěla do pozice jediné záruky proti této hrozbě.⁹¹ Je pravděpodobné, že i díky sílícímu antiamerikanismu v zemi neviděl Mušaraf jinou možnost, než projevit jistou míru nezávislosti a odporu vůči americkým požadavkům.⁹²

2.3 Rezignace na post náčelníka generálního štábu

Postupem času zintenzivnil tlak ze strany Aliance pro obnovu demokracie na Mušarafa, aby se vzdal své funkce šéfa armády. Generál svou rezignaci na tento úřad opakovaně sliboval, ale slib nedodržel, vědom si dobře skutečnosti, že jeho síla plyne především z této pozice. USA Mušarafa v tomto směru nijak neovlivňovaly.⁹³ Naopak, v červnu roku 2004 prohlásil prezident Bush Pákistán za hlavního amerického spojence mimo struktury NATO a tento krok doplnil schválením dalšího balíčku americké

⁸⁷ Peter Beinart, „How to Deal with Dictators,“ *Time*, 26. 7. 2007.
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1647475,00.html#ixzz1q7NB9J4i>
[ověřeno k 27. 3. 2012].

⁸⁸ Grare, „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan,“ 18–19.

⁸⁹ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 77.

⁹⁰ Rashid, *Descent into Chaos*, 158.

⁹¹ Grare, „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan,“ 7.

⁹² Ahmed Rashid, „U.S. Grows Unhappier with Pakistan – Despite Official Friendship, Three Areas of Contention Are Straining the Alliance,“ <http://www.ahmedrashid.com/publications/pakistan/articles/>
[ověřeno k 27. 3. 2012].

⁹³ Rashid, *Descent into Chaos*, 233.

pomoci v ceně 700 milionů dolarů.⁹⁴ Teprve o tři roky později, v září 2007, jmenoval prezident Mušaraf generála Ashfaqa Parvíze Kayaniho do pozice zástupce náčelníka generálního štábu a ten o dva měsíce později nahradil samotného Mušarafa v čele pákistánské armády. Generál Kayani se ukázal být velmi prozápadním a prodemokratickým funkcionářem, jeho příchod vzbudil naděje na poklidný přechod země k civilní vládě, aniž by on sám uzurpoval moc.⁹⁵

2.4 Volby 2008

Další důležité volby, plánované původně na rok 2007, se v Pákistánu konaly v únoru 2008 a byly obecně vnímány jako referendum o Mušarafově politice. Krátce předtím než byla zastřelena, publikovala Benazir Bhuttová, bývalá premiérka Pákistánu stojící v čele strany PPP, článek, v němž upozorňovala na nekalé praktiky provázející přípravu voleb.⁹⁶ Upozorňovala na to, že se prezident Mušaraf snaží ve světě vyvolat dojem, že přestože nastávající volby neproběhnou zcela perfektně, budou dostatečně dobré vzhledem k obtížným podmínkám, které v zemi panují. Podotkla, že tyto podmínky vytváří sám diktátorský režim země, který podporuje extremismus. Pokusila se varovat svět, že pokud volby neproběhnou důvěryhodným a férovým způsobem, doplatí na ně jak Pákistán, tak i mezinárodní společenství, protože extremismus v Pákistánu nepřestane bujet. „Demokracie představuje největší naději na zastavení extremismu.“ Vyzvala proto Spojené státy jako nejmocnější demokratický stát světa, aby se v tomto kritickém momentu postavily za demokracii v Pákistánu a zabránily Mušarafovi manipulovat s hlasováním.⁹⁷

Volby proběhly v únoru již po smrti Benazir Bhuttové a vyhrála je její strana PPP, do jejíhož čela se postavil vdovec po Bhuttové Asif Ali Zardari, a PML v čele s Nawazem Šarifem. Obě tyto sekulární strany uzavřely koalici, jejímž premiérem byl jmenován Yousaf Raza Gillani. Koalici ovšem držela pohromadě především touha odstavit Mušarafa od moci.⁹⁸ Mušaraf byl vyzván k rezignaci na post prezidenta země, odstoupit však odmítl. Vítězná koalice usilovala o odstranění některých Mušarafových

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Kayani se distancoval od Mušarafaova přímého zasahování do vlády země: zakázal souběžné zastávání vojenských a civilních úřadů, neautorizované setkávání vojenských činitelů s civilními vůdci a nahradil celou řadu vojenských hodnostářů a generálů. Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 34, 41.

⁹⁶ Benazir Bhutto, „Why the World Needs Democracy in Pakistan. Dictatorship Fuels Extremism, Which Reaches Far Beyond Pakistan,“ *Christian Science Monitor*, 10. 12. 2007. <http://www.csmonitor.com/2007/1210/p09s02-coop.html> [ověřeno k 27. 3. 2012].

⁹⁷ Ibidem.

⁹⁸ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 36.

kontroverzních kroků z posledních let, například již zmíněných ústavních dodatků, jakož i o znovudosazení do funkce několika desítek soudců, které Mušaraf odvolal během výjimečného stavu roku 2007.⁹⁹ Zardari a Sharif měli v úmyslu tyto soudce dosadit zpět, aby tak podkopali Mušarafovu pozici, a zrušením ústavních dodatků a jejich prohlášením za protiústavní otevřít cestu pro řízení impeachmentu proti Mušarafovi.¹⁰⁰

Reakce Spojených států na volby jejich renomé ještě více poškodila tím, že opožděně zareagovaly na vývoj, špatně vyhodnotily závažnost situace a dále pevně stály za Mušarafem na úkor dobrých vztahů se zbytkem pákistánské společnosti – ten však rychle ztrácel půdu pod nohama a ocital se ve stále izolovanějším postavení.¹⁰¹ USA se proto dostalo ostré kritiky. Pákistánský lidskoprávní aktivista Aitzaz Ahsan, prezident Advokátní komory Nejvyššího soudu, označil americkou politiku za „hluchou a netečnou k hlasu pákistánského lidu“ a podkopávající tak podporu války proti terorismu.¹⁰² Kritizoval zejména americkou zdráhavost trvat na okamžitém dosazení legitimních soudců, která tak podkopávala úsilí získat širší podporu pro americké cíle boje proti Al-Kajdě a chytání teroristů. Uvedl, že podle jeho názoru „svět draze zaplatí za tuto neschopnost americké administrativy,“ protože „když lidé vidí, že jejich naděje na spravedlnost jsou zmařeny, obrací se čelem k terorismu.“¹⁰³

Kritiku přístupu Bushovy administrativy ke znovudosazení soudců podpořil Nawaz Šarif, podle něhož je přece zřejmé, že nezávislost soudnictví je klíčová pro demokratizaci,¹⁰⁴ a rovněž Demokráté ve Spojených státech. Senátor za Wisconsin Russ Feingold tlačil na Richarda Bouchera, náměstka ministra zahraničí pro jižní Asii, aby USA prosazovaly dosazení soudců zpět.¹⁰⁵ V této době již začínalo být Bushově administrativě jasné, že Mušarafův čas vypršel a snaha držet ho u moci by mohla Ameriku v očích Pákistánu poškodit.¹⁰⁶ Spojené státy proto vystoupily s tvrzením, další

⁹⁹ V březnu roku 2007 byl šéf Nejvyššího soudu Muhammad Chaudhry odvolán z funkce, následován desítkami svých kolegů, když odmítl složit přísahu Mušarafovi. Následně dosazení soudci podpořili Mušarafovo znovuzvolení do funkce prezidenta v ústavně pochybné volbě v říjnu 2007. David R. Sands, „Civil Rights Activist Criticizes U.S. As Oblivious,“ *Washington Times*, 3. 7. 2008. <http://www.washingtontimes.com/news/2008/jul/03/civil-rights-activist-criticizes-us-as-oblivious/?page=all>. [ověřeno k 27. 3. 2012].

¹⁰⁰ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 36-37.

¹⁰¹ Ibidem, 35.

¹⁰² Sands, „Civil Rights Activist Criticizes U.S. As Oblivious.“

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 37.

¹⁰⁵ Sands, „Civil Rights Activist Criticizes U.S. as Oblivious.“

¹⁰⁶ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 42.

vývoj země je vnitřní záležitostí Pákistánu. Požadovaly nicméně, aby byl Mušarafovi umožněn bezpečný odchod ze země, a nabádaly pákistánskou vládu, aby se raději věnovala palčivým problémům Pákistánu než otázce prezidenta. Richard Boucher řekl: „Upřímně řečeno, teď nejde o Mušarafa.“¹⁰⁷ Prezident Mušaraf, opuštěný všemi svými spojenci, rezignoval 18. srpna roku 2008, svůj odchod vysvětlil jako snahu vyhnout se konfrontaci a další nestabilitě země.¹⁰⁸

Po Mušarafově rezignaci se koalice rozpadla a Zardari se stal novým prezidentem Pákistánu. Bush prohlásil, že v Pákistánu byla po 101 měsících obnovena demokraticky zvolená vláda, čímž byly definitivně zrušeny americké sankce uvalené na Islámábád po puči roku 1999. Tyto sankce, navázané na existenci nedemokratického režimu v zemi, nemohl prezident v roce 2002 úplně odstranit, ale pozastavil je na jeden rok a tento postup každoročně opakoval, až je v souvislosti s obnovením demokratické vlády právě v roce 2008 úplně zrušil.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Sands, „Civil Rights Activist Criticizes U.S. as Oblivious.“

¹⁰⁸ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 39.

¹⁰⁹ Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Anti-Terrorism Cooperation,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 28. 3. 2003. <http://www.fas.org/man/crs/RL31624.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2003].

3. Kašmíráská otázka

Pákistán vznikl odštěpením od Indie jako domovina pro islámské obyvatelstvo. Již od rozdělení obou zemí se táhne jejich spor o území Kašmíru. Pákistánské islamistické skupiny vnímají Kašmír jako integrální součást svého státu, který je podle jejich představ domovem jihoasijských muslimů, a usilují o podkopání indické moci a anexi oblasti.¹¹⁰

Pákistánská armáda využívala Indii od prvopočátku jako záminku pro budování rozsáhlé armády a ospravedlnění obrovských vojenských a bezpečnostních výdajů na úkor investic do ostatních odvětví. I z tohoto důvodu měly Spojené státy zájem na demokratizaci Pákistánu – pro civilní vládu by nebylo životně nezbytné využívat teroristické organizace pro odvrácení domnělé hrozby Indie kvůli obavám, že se jejich činnost jinak obrátí na domácí autoritativní vládu.¹¹¹

Počátkem devadesátých let podporovala ISI mladé kašmírské aktivisty a poskytovala jim výcvik. Zpočátku se zaměřovala na nacionalistické skupiny, které problém Kašmíru vnímaly jako národně osvobozenecský boj. Teprve v druhé polovině 90. let, protože nacionalistické nadšení polevovalo, přešla ISI na výcvik náboženských extremistů, především těch ze sekty Deobandi, kteří vnímání problému posunuli do roviny džihádu. Rozhodnutí Pákistánu změnit nástroj své politiky nebylo motivováno primárně nábožensky, ale spíše čistě pragmaticky – náboženští extremisté byli radikálnější, pomáhal je trénovat Tálibán na území Afghánistánu, přitáhli pozornost Al-Kajdy a tím se zlepšila i možnost financování ze Saúdské Arábie.¹¹²

Bushova administrativa nevzala v úvahu, že obě země po 11. září jen stěží rezignují na svůj desetiletí trvající spor a společně se sjednotí v boji proti terorismu. Přestože si CIA byla historických souvislostí vědoma, fakticky tuto provázanost mezi jednotlivými skupinami při implementaci svých poznatků do reálné politiky nezohlednila.¹¹³

3.1 Indicko-pákistánská krize 2002

Koncem roku 2001 došlo výraznému vyhocení situace mezi Indií a Pákistánem, když 1. října zaútočili sebevražední atentáčníci na Indií kontrolované zákonodárné

¹¹⁰ Ahmed Rashid, Barnett R. Rubin, „From Great Game to Grand Bargain. Ending Chaos in Afghanistan and Pakistan,“ *Foreign Affairs* 87, no. 6 (November/December 2008): 37.

¹¹¹ Grare, „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan,“ 7.

¹¹² Rashid, *Descent into Chaos*, 111.

¹¹³ *Ibidem*, 110.

shromáždění v Kašmíru a následně 13. prosince pět ozbrojenců zabilo přes devět lidí v indickém parlamentu v Dilí. Z masakru Indie obvinila dvě extremistické organizace sídlící v Pákistánu, Prorokovu armádu (Jaish-e-Muhammad) a Armádu čistoty (Lashkar-e-Taiba) a požádala Pákistán o vydání vůdců obou skupin do Indie.¹¹⁴ Prezident Mušaraf útoky sice formálně odsoudil, stejně jako Spojené státy však požadoval, aby Indie předložila důkazy o vině oněch dvou pákistánských skupin, což Indie odmítla.¹¹⁵ Situace se dále vyostřila 22. prosince, kdy byli dva indičtí pohraniční strážci zabiti v pákistánské palbě. Indie následně přesunula několik svých divízi a rozmístila je podél hranic s Pákistánem, protože ve vývoji událostí spatřovala příležitost, jak přimět Pákistán ukončit podporu kašmírského povstalectví.¹¹⁶

Mušaraf přednesl 12. ledna 2002 televizní projev, ve kterém odsoudil útoky, odmítl všechny formy a projevy terorismu a zdůraznil, že „Pákistán nedovolí, aby jeho území bylo využíváno pro jakékoli teroristické aktivity kdekoli na světě.“¹¹⁷ V tomto projevu však Mušaraf rovněž výslovně prohlásil, že se Pákistán nikdy nevzdá svých nároků na Kašmír – z této principiální otázky nikdy neustoupí: „Budeme nadále rozšiřovat naši morální, politickou a diplomatickou podporu Kašmířanům.“ Vyzval zároveň Spojené státy, aby přispěly k řešení kašmírské otázky v zájmu míru v regionu.¹¹⁸

Spojené státy v reakci na vyostření situace umístily obě obviněné skupiny na seznam teroristických organizací, Mušaraf jejich činnost jako teroristickou zakázal a přibližně 3300 jejich členů bylo zatčeno.¹¹⁹ Americká velvyslankyně v Islámábádu Wendy Chamberlainová po vyslechnutí Mušarafa projevem telefonovala Colinu Powellovi a plna nadšení ho informovala, že Mušaraf začal konečně zcela plnit své závazky vyplývající ze spolenectví s USA.¹²⁰ Nicméně během krátké doby byla již minimálně třetina zatčených opět na svobodě, zakázané skupiny byly obnoveny pod změněnými názvy a s tichou podporou ISI a pákistánské armády se vrátily ke své činnosti.¹²¹

¹¹⁴ Abbas, *Pakistan's Drift into Extremism*, 225.

¹¹⁵ Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*, 51.

¹¹⁶ Ibidem.

¹¹⁷ „Musharraf Speech Highlights,“ *BBC News*, 12. 1. 2002.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1757251.stm [ověřeno k 13. 4. 2012].

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Anti-Terrorism Cooperation,“ 6–7.

¹²⁰ Rashid, *Descent into Chaos*, 146.

¹²¹ Ibidem, 147.

Spojené státy opakovaně vyzývaly Mušarafa, aby nařídil ISI zastavení činnosti teroristů v Kašmíru. Koncem května 2002 přiletěl do Islámábádu náměstek ministra zahraničí Richard Armitage a pohrozil, že USA věc předloží OSN za to, že Pákistán nedodržuje rezoluci OSN č. 56/160¹²² z roku 2002, zavazující členské státy bojovat proti terorismu. Mušarafovi nezbylo než ustoupit a opět slíbit dodržovat své protiteroristické závazky. Indie na oplátku souhlasila se stáhnutím svých jednotek z hranic a zahájením dalšího jednání o kašmírském sporu.¹²³

Krise byla prozatím zažehnána, islamistické militantní skupiny na téměř dva roky přerušily v Kašmíru svou činnost, kterou však přibližně od roku 2004 obnovily – podle tvrzení Pákistánu ze své vlastní iniciativy, bez pověření shora. Pákistán tedy své strategické cíle buď přehodnotit nehodlal, nebo toho vůbec nebyl schopen.¹²⁴

Určitou roli v pákistánském jednání hrály obavy, že vzdá-li se podpory teroristů v Kašmíru, interpretuje to Indie jako uznání statu quo a přestane se o spor zajímat. Islámábád byl proto přesvědčen, že konflikt nízké intenzity ji alespoň přiměje nadále vyjednávat.¹²⁵

Mušarafův opakovaný příslib konce podpory teroristických skupin lze tedy vyhodnotit jako krok učiněný pod mezinárodním tlakem a hrozbou případných postihů ze strany OSN, případně jako úskok¹²⁶ s cílem dostat Indii k jednacímu stolu a tak eventuálně zvrátit status quo v Kašmíru, tedy dosáhnout svých dlouhodobých strategických cílů. Sledoval-li Pákistán otevřením jednání o kašmírské otázce po krizi roku 2002 změnu statu quo, pak se ho Indie tou samou cestou snažila potvrdit. Je zřejmé, že k uspokojivé dohodě nebylo možné dospět, aniž by jedna ze stran změnila svou strategickou pozici.¹²⁷

Podle analytika Ashleyho J. Tellise nebylo v moci USA přimět ke změně postoje v otázce Kašmíru, proto nezbyvalo než tlačit na Pákistán, který svým jednáním narušoval bezpečnost regionální i světovou, aby přiznal fakt, že k zásadní změně hranic nedojde. Jako nástroj nátlaku na Islámábád navrhoval Tellis zavedení podmíněnosti americké ekonomické a vojenské pomoci za pokroky v bezpečnostních otázkách,

¹²² United Nations, „Human Rights and Terrorism,“ Resolution adopted by the General Assembly, no. 56/160, fifty-sixth session, 13. 2. 2002. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/487/42/PDF/N0148742.pdf?OpenElement> [ověřeno k 13. 4. 2012].

¹²³ Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*, 53.

¹²⁴ Grare, „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan,“ 17.

¹²⁵ Tellis, „U.S. Strategy: Assisting Pakistan's Transformation,“ 111.

¹²⁶ Grare, „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan,“ 19.

¹²⁷ Tellis, „U.S. Strategy: Assisting Pakistan's Transformation,“ 112.

v kombinaci s odměnami v podobě uznání Pákistánu jako legitimní jaderné velmoci ze strany USA a nabídkou nukleární spolupráce.¹²⁸

Anatol Lieven, britský novinář a analytik, souhlasně zareagoval na Mušarafovu výzvu Spojeným státům, aby přispěly k řešení kašmírské otázky, protože podle něj dokud ta zůstane otevřená, nepřestane nadále přitahovat nové a nové muslimské bojovníky z celého světa. Toto mohlo být hrozbou i pro samotný politický režim v Pákistánu, protože spolehlivý způsob, jak vyvolat pákistánskou muslimskou revoluci, by bylo vyprovokovat indickou vládu k nějaké formě represí proti muslimské minoritě ve své zemi.¹²⁹

Indicko-pákistánská krize 2002 byla ze strany Spojených států nevyužitou příležitostí jak přinutit Mušarafa vzdát se všech forem terorismu jednou provždy, jak se zavázal po 11. září. Nedostatečně důraznou odpovědí na opakované porušování slibů ze strany Mušarafa mu USA umožnily pokračovat v dosavadní politice a utvrdily ho v jeho přesvědčení, že bude-li spolupracovat na boji s pro Američany prioritní Al-Kajdou, nebude vadit, bude-li nadále podporovat regionální teroristické organizace.

¹²⁸ Ibidem, 112–113.

¹²⁹ Lieven, „The Pressures on Pakistan,“ 117.

4. Nukleární aféra Khanova výzkumného institutu

Aféra Khanova výzkumného institutu ilustruje americký přístup k pákistánskému nedodržování spojeneckých závazků. Pákistán patří mezi nukleární mocnosti a již v minulosti byl v podezření, že napomáhá jadernému programu KLDK, když Pchjongjangu poskytuje nukleární technologie výměnou za střely krátkého a středního doletu.¹³⁰ Po 11. září Mušaraf osobně slíbil, že tato spolupráce přestane.

V listopadu 2002 vyšlo najevo, že Mušaraf svůj slib s největší pravděpodobností porušil, přestože Islámábád všechna podezření odmítl jako neopodstatněná.¹³¹ Doktor Abdul Qadeer Khan, vědec a zakladatel pákistánského jaderného programu, byl přistižen, jak šíří jadernou technologii do Íránu, Libye a KLDK. Americká administrativa se dostala do obtížné situace, v níž se musela rozhodovat, jak se ke vzniklé situaci postaví a především jaké důsledky z ní vyvodí. Colin Powell otevřeně varoval před „následky“, které budou následovat, potvrdí-li se podezření,¹³² celkově se však Bushova administrativa zdráhala přiznat si zjevnou roli pákistánské armády v celé kauze. Doktor Khan vzal celou záležitost na sebe a prohlásil ji za svou soukromou iniciativu, přestože se experti ptali, jak by mohl Khan tak velký projekt zvládnout sám bez armády a kde by vzal finance. Pákistánští žurnalisté však měli zakázáno se ho na cokoli vyptávat, zejména na jeho bankovní konta a zmizení peněz, které vydělal.¹³³

Prezident Mušaraf ujistil Spojené státy, že o aktivitách doktora Khana neměla pákistánská vláda tušení a přislíbil prezidentu Bushovi sdílení informací zjištěných v této záležitosti.¹³⁴ V březnu roku 2003 Spojené státy přesto uvalily na Pákistán mírné sankce, nikoli však na pákistánskou vládu přímo, aby nezahanbily Mušarafa, nýbrž na Khanův výzkumný institut – nukleární laboratoř napojenou na pákistánskou vládu.¹³⁵ V květnu roku 2006 prohlásil Islámábád vyšetřování celé záležitosti za uzavřené, aniž by k němu kdy připustil vyšetřovatele ze zahraničí.¹³⁶

¹³⁰ Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*, 50.

¹³¹ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 12.

¹³² Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*, 50.

¹³³ Rashid, *Descent into Chaos*, 236, 289.

¹³⁴ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 12-13.

¹³⁵ Chou, *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*, 51.

¹³⁶ Christopher Bolkom et al., „Combat Aircraft Sales to South Asia: Potential Implications,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress. 6. 7. 2006, 6. <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL33515.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

Celý skandál vrcholil v roce 2004, který byl však v USA rokem volebním – prezident Bush obhajoval svůj mandát. V dané době by jeho reputaci příliš neprospělo, kdyby vyšla najevo pravda ohledně pákistánské oddanosti americkým cílům, o které prezident Bush americkou veřejnost přesvědčoval. Například roku 2002 prohlásil: „Prezident Mušaraf je velmi odvážný a vizionářský vůdce. Je mi ctí nazývat ho svým přítelem.“¹³⁷ Proto dovolil Mušarafovi zamést celou kauzu pod koberec, pozval ho na návštěvu do USA a v projevu v Oak Ridge řekl, že USA a Pákistán bojují bok po boku ve válce proti terorismu a díky tomu jsou Američané více v bezpečí.¹³⁸

Tato epizoda ilustruje, že přes pákistánské obcházení spojeneckých slibů nenesl Islámábád následky, protože jeho strategický význam a nepostradatelnost mu zajišťovaly jistou americkou shovívavost a ústupky z proklamovaných zásad, kterých Mušaraf neváhal využít.

¹³⁷ Rashid, *Descent into Chaos*, 148.

¹³⁸ *Ibidem*, 236.

5. Prodej stíhacích letounů F-16

V otázce prodeje amerických zbraní do Pákistánu během administrativy prezidenta Bushe stojí za bližší pohled kontroverzní prodej stíhaček typu F-16. USA v devadesátých letech přerušily dodávky zbraní Islámábádu. Po obnovení spojení projevila Pákistán největší zájem na rozšíření a modernizaci své letky F-16, jež vlastní od dob sovětsko-afghánské války.

Hned při prvním vzájemném setkání s Bushem na podzim 2001 využil Mušaraf příležitosti. Přesvědčen o nepostradatelnosti Pákistánu pro USA požádal Bushe o prodej F-16 na důkaz amerického zájmu o dlouhodobou spolupráci. Ochota USA k prodeji těchto letadel by údajně zmírnila domácí projevy nesouhlasu s obnovením spojení mezi Islámábádem a Washingtonem. Prezident Bush však jeho požadavek odmítl se slovy, že ne úvahy o prodeji F-16 je ještě příliš brzy. Dodatkem, že „toto bude dlouhotrvající přátelství“ však Bush ponechal prostor pro případné pozdější projednávání záležitosti.¹³⁹

Cesta k získání letounů F-16 se začala otevírat hned v příštím roce 2002, kdy USA zrušily zákaz komerčního prodeje zbraní a umožnily tak Islámábádu a modernizovat svou stávající letku. Následně v březnu 2005 Bushova administrativa oznámila obnovení prodeje 36 letounů F-16 Pákistánu.¹⁴⁰

Oznámení prodeje vzbudilo na americké půdě značně rozporuplné reakce. Především načasování se ukázalo být značně kontroverzním – několik dní předem zakázal Mušaraf americkým vyšetřovatelům rozhovor s Khanem¹⁴¹, výše zmiňovaným jaderným vědcem. Bushova administrativa nicméně oznámila, že věří Mušarafově ujištění o nevině Islámábádu v záležitosti šíření jaderných technologií. Je tedy pravděpodobné, že příslib prodeje byl snahou o upokojení napjatými vztahy podrážděného klíčového spojence.

Ten samý den nastínil Bush nový přístup Indii: jeho administrativa se rozhodla posílit postavení Indie na světovou mocnost 21. století, pomocí dodávek

¹³⁹ James Carney, John Dickerson, „Inside The War Room“, *Time*, December 31, 2001.

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1001573,00.html> [ověřeno k 01.05.2012].

¹⁴⁰ Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 27. 7. 2006, 11. <http://fpc.state.gov/documents/organization/75409.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁴¹ Peter Baker, „Bush: U.S. to Sell F-16s to Pakistan,“ *Washington Post*, 26. 3. 2005.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A800-2005Mar25.html> [ověřeno k 1. 5. 2012].

sofistikovaných stíhaček a dalších raketových a zbraňových systémů.¹⁴² Tento krok byl evidentní snahou vyhnout se rozhořčené reakci ze strany Indie na prodej F-16 Pákistánu, avšak neúspěšnou, protože kritika z úst jejího ministra zahraničí skutečně zazněla.¹⁴³ Ministr však – s vidinou slíbených dodávek zbraní před očima – své výroky na adresu USA následně značně zmínil. Bush odůvodnil načasování prodeje uspokojivým vývojem vztahů mezi Indií a Pákistánem, jakož i mezi USA a Indií v poslední době.¹⁴⁴

Několik členů Sněmovny reprezentantů poslalo prezidentovi na jaře 2005 dopis, žádající o zastavení prodeje. Jako hlavní argument uváděli obavy, že prodej F-16 ohrozí pracně budované vztahy s Indií (jež jsou již v Národní bezpečnostní strategii 2002 jmenovány jako klíčové pro úspěch války s terorismem).¹⁴⁵ Jeho administrativa je ve své odpovědi ujistila, že vztahy s Indií prodejem letounů nijak neutrpí (i na základě výše zmiňovaných důvodů). Ministerstvo zahraničí doslova uvedlo: „Prodej uspokojí legitimní pákistánské potřeby obrany a učiní ho bezpečnějším – to usnadní Pákistánu budování mírových vztahů se všemi svými sousedy, včetně Indie.“¹⁴⁶ Pákistán jako klíčový spojenec musí být vybaven pro dodržování svých spojeneckých závazků, proto byl prodej podle Bushe v bezpečnostním zájmu Spojených států.¹⁴⁷

Postoj administrativy potvrdil názory, že prodej letounů je nejen formou odměny za zásluhy, ale i snahou pomocí zvyšování americké pomoci odbourat rostoucí antiamerické nálady v Pákistánu, které bránily Islámábádu více se zapojit do války. Zároveň ale panovaly obavy, že prodej posílí vojenský režim, zatímco by země potřebovala spíše nevojenské formy pomoci.¹⁴⁸

¹⁴² Christopher Bolkcom et al., „Combat Aircraft Sales to South Asia: Potential Implications,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 19. 5. 2005, 4. <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rs22148.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁴³ Alan Kronstadt a Bruce Vaughn, „Terrorism in South Asia,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 13. 12, 2004, 26–27. <http://fpc.state.gov/documents/organization/39944.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁴⁴ Prezident narážel na zlepšení vztahů od mírové iniciativy 2003, na mírový summit 2004 a závazek obnovit dialog o mírovém uspořádání a vzájemných vztazích. Bolkcom et al., *Combat Aircraft Sales to South Asia: Potential Implications*, 2005, 2.

¹⁴⁵ Dopis 20 členů Sněmovny reprezentantů prezidentovi, 23. 3. 2005. <http://www.house.gov/faleomavaega/f16ltr.pdf> [ověřeno k 1. 5. 2012].

¹⁴⁶ Odpověď Bushovy administrativy na dopis členů HoR, United States Department of State. Autorem dopisu Matthew A. Reynolds, Acting Assistant Secretary, Legislative Affairs. Adresát Eni Faleomavaega, 17. 5. 2005. <http://www.house.gov/faleomavaega/f16res.pdf> [ověřeno k 1. 5. 2012].

¹⁴⁷ Richard Grimmett, „U.S. Arms Sales to Pakistan,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 24. 8. 2009, 2. <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RS22757.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁴⁸ Bolkcom et al., „Combat Aircraft Sales to South Asia: Potential Implications,“ 2006, 4–5.

Další významný argument, který je třeba vzít v potaz a který zmiňovali ve svém dopise prezidentovi i členové Kongresu, je zjevný posun dodávaných zbraní od těch nezbytných pro boj s teroristy, k výbavě vhodné pro konvenční válku.¹⁴⁹ Podle ministerstva obrany měly všechny prodané zbraně klíčový protiteroristický význam.¹⁵⁰

Je tedy pravděpodobné, že se USA dodávkami zbraní snažily uspokojit pákistánskou snahu snížit enormní indickou konvenční převahu, která byla ovšem tak velká, že se USA neobávaly, že by tyto prodeje včetně F16 nějak narušily regionální rovnováhu sil.¹⁵¹ Naopak, přestože by USA podle kritiků neměly poskytovat sofistikované zbraně zemi, která šíří jaderné zbraně, uvažovalo se o prodeji stíhaček i v souvislosti se snížením regionální jaderné nestability.¹⁵² Podle indického deníku *Hindu* bylo známo, že Pákistán uzpůsobil svou starou letku tak, aby mohla nést jaderné hlavice. Modernizované verze, jež se USA rozhodly prodat, by proto nijak zásadně nerozšířily pákistánské technické možnosti. Spíše by v případě propuknutí války s Indií daly Pákistánu větší pocit důvěry ve vlastní konvenční schopnosti, což by oddálilo (i když velice nakrátko) nasazení jaderných zbraní a dalo především Spojeným státům čas na řešení krize.¹⁵³

Kontrakt o prodeji letounů F16 a s nimi souvisejícího vybavení v ceně převyšující 3,5 miliard dolarů podepsaly USA s Pákistánem v roce 2006, čímž se Islámábád dostal na první příčku mezi příjemci amerických zbraní.¹⁵⁴ Podepsání zakázky prodloužilo život výrobní linky stíhaček, plánované původně do roku 2008 a zaměstnávající 5000 lidí. Hospodářský prospěch pro USA je tedy zřejmý. Nabízí se proto i úvaha, zda USA neuzavřely tento obchod s vědomím, že z diplomatických důvodů budou nuceny nabídnout podobný kontrakt i Indii, jejíž trh je několikanásobně větší a zakázky pro americké zbrojní firmy o to lukrativnější.¹⁵⁵

¹⁴⁹ Jedná se zejména o 2000 střel TOW proti obrněným jednotkám a 8 námořních hlídkových letadel P-3C Orion, přičemž teroristé nedisponují ponorkami, letadly ani ozbrojenými bojovými vozidly.

¹⁵⁰ Kronstadt, Vaughn, „Terrorism in South Asia,“ 26.

¹⁵¹ Baker, „Bush: U.S. to Sell F-16s to Pakistan.“ Rovněž Bolkcom et al., „Combat Aircraft Sales to South Asia,“ 2006, 6.

¹⁵² Ibidem, 5, 7.

¹⁵³ Arun Mohan, „Behind the Pakistan F-16 Deal, a Tale of Many Wheels,“ *The Hindu*, 30. 3. 2011. <http://www.thehindu.com/news/article2059881.ece> [ověřeno k 1. 5. 2012].

¹⁵⁴ Grimmett, „U.S. Arms Sales to Pakistan,“ 1.

¹⁵⁵ Bolkcom et al., „Combat Aircraft Sales to South Asia: Potential Implications,“ 2006, 8–9.

6. Teroristické skupiny

Když USA daly Pákistánu na výběr, zda je s nimi nebo s teroristy, značně podcenily regionální souvislosti. Teroristé nebyli homogenní skupina, kterou Pákistán mohl jednoduše potlačit. Teroristické skupiny uvnitř Pákistánu se značně lišily co do cílů, které sledovaly, a Pákistán, přestože byl ochoten některé z nich na základě spojení s Američany odmítnout, jiné vnímal jako „bojovníky za svobodu“, chránící strategické zájmy své země. Pákistánská regionální politika se totiž vždy odvíjela rozhodujícím způsobem od vztahu s Indií. Rovněž Afghánistán byl Islámábádem vnímán jako nezbytné strategické aktivum pro boj s Dillí.¹⁵⁶ Spojené státy proto deklarovaly zájem podporovat spolupráci Indie s Pákistánem, aby se Islámábád místo vysilujícího soupeření s demokratickým sousedem zaměřil raději na hrozbu terorismu.¹⁵⁷

V první řadě v Pákistánu existovaly skupiny zaměřené na povstalecký boj proti Indii. Armáda a ISI je podporovaly ze dvou základních důvodů: na jedné straně se jejich pomocí snažily podkopávat indickou pozici v Kašmíru a tak ponechávat kašmírskou otázku otevřenou, na straně druhé je podporou jejich orientace na Indii držely na uzdě, aby se případně neobrátily proti domácímu establishmentu. Dalším typem skupin byly sektářské sunnitské, zaměřující se na šíitskou menšinu. Mezi vnímáním těchto skupin a vnímáním Tálibánu s Al-Kajdou existovaly v Pákistánu rozdíly, které USA nezhlednily: přestože se přibližně do roku 2002 každá ze skupin věnovala svému poli působnosti, jejich agendy postupně splynuly, pravděpodobně v důsledku nesouhlasu s Mušarfovým příklonem k USA. Ani běžní Pákistánci však tuto změnu nezaregistrovali a neuzpůsobili tak ani svůj postoj k nim.¹⁵⁸

Federálně spravovaná kmenová území (FATA¹⁵⁹) je název oblasti tvořené sedmi kmenovými územími a šesti hraničními celky ležícími na hranici s Afghánistánem. Jedná se o poloautonomní region, který centrální vláda již od britských dob není schopna kontrolovat. Nábožensky konservativní obyvatelstvo je tvořeno silně

¹⁵⁶ Grare, „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan,“ 20.

¹⁵⁷ United States Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism, „Country Reports on Terrorism,“ United States Department of State Publication 11324, duben 2006, 16. <http://www.state.gov/documents/organization/83383.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁵⁸ Jacob N. Shapiro, Christine Fair, „Understanding Support for Islamist Militancy in Pakistan,“ *International Security* 34, no. 3 (Winter 2009/10): 87–88.

<http://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/isec.2010.34.3.79?journalCode=isec> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁵⁹ zkratka Federally Administrated Tribal Areas.

vyzbrojenými paštúnskými¹⁶⁰ kmeny a žije pod hranicí chudoby. Stabilizace FATA je z hlediska války klíčová, protože v ní sídlí teroristické skupiny, bránící, stejně jako v 80. letech, muslimskou zemi proti nemuslimským okupantům.¹⁶¹ Je třeba vyjasnit rozdíly mezi jednotlivými teroristickými skupinami v regionu, zejména afghánským a pákistánským Tálibánem – jedná se o dvě odlišné entity s různými cíly – a Al-Kajdou.

Pákistánský Tálibán (TTP)¹⁶² je obecný pojem zahrnující bojové skupiny zmobilizovaných paštúnských kmenů ve FATA. Jeho původním cílem byla ochrana Al-Kajdy před Operací Trvalá svoboda, ale vyvinul se tak, že začal organizovat vlastní akce ve snaze nastolit islámský režim podobný tomu afghánskému z let 1996-2001. TTP je obyvateli FATA uznáván, protože ctí jejich tradice a dobře zná region. Díky této výhodě byl schopen podnikat noční útoky na vládní jednotky, které byly nuceny zvýšit počet leteckých útoků, budících ovšem odpor obyvatelstva. TTP byl pod vlivem Al-Kajdy mnohem více než afghánský Tálibán. TTP pomáhal Al-Kajdě realizovat akce po světě a ta ho na oplátku penězi či rekruty podporovala proti pákistánským bezpečnostním složkám.¹⁶³

Afghánský Tálibán po útěku z Afghánistánu nalezl útočiště v Balúčistáně, odkud útočí na americké jednotky v Afghánistánu. Předpokládá se, že se jeho operační centrum nachází v hlavním městě provincie Květě.¹⁶⁴ Tálibán bojuje proti režimu nastolenému Američany v Kábulu. Vláda je zde totiž tvořena zástupci Severní Aliance, uskupení nepaštúnských etnik spřízněných s Indií. TTP uznává Tálibán, který se ho ovšem distancuje od vlny násilností, jež zorganizoval TTP ve spolupráci s Al-Kajdou, při nichž zahynulo množství Pákistánců, především Paštúnců, jejichž podpora je pro Tálibán klíčová.¹⁶⁵

Al-Kajda je celosvětová organizace s globálními cíly. V tomto regionu vnímá USA jako nemuslimské okupanty v muslimské zemi a snaží se je zničit. Poté co Pákistán zatkl velké množství jejích členů, ho organizace prohlásila za jednoho ze svých úhlavních nepřátel.¹⁶⁶ Po začátku operace Trvalá svoboda v Afghánistánu se

¹⁶⁰ Paštúnové jsou afghánským kmenem obývajícím historický Paštúnistán. Ten je dnes rozdělen Durandovou linií mezi Afghánistán a Pákistán. Paštúnové tuto hranici dlouhodobě neuznávají a prakticky ji ignorují.

¹⁶¹ Rohan Gunaratna a Khuram Iqbal. *Pakistan. Terrorism Ground Zero* (London: Reaktion Books, 2011), 29.

¹⁶² Zkratka pákistánského Tálibánu: Tehrik-e-Taliban Pakistan (TTP)

¹⁶³ Gunaratna, Iqbal, *Pakistan. Terrorism Ground Zero*, 35–38, 40, 55–56.

¹⁶⁴ Jones, „Pakistan's Dangerous Game,“ 19.

¹⁶⁵ Gunaratna, Iqbal, *Pakistan. Terrorism Ground Zero*, 57–59.

¹⁶⁶ Gunaratna, Iqbal, *Pakistan. Terrorism Ground Zero*, 251.

Američanům podařilo rozbít Al-Kajdu, jejíž členové uprchli přes hranice do Pákistánu do FATA (konkrétně do Jižního Vazíristánu), kde se přibližně od roku 2002 začali přeskupovat a znovu organizovat. Úkolem Islámábádu proto bylo uzavřít své hranice s Afghánistánem a postarat se o to, aby teroristé nemohli organizovat operace, překročit hranici, zaútočit a opět před americkou odvetou prchnout do bezpečí Pákistánu. Al-Kajda dlouhodobě spolupracuje s Tálibánem i TTP, kteří jí poskytují zázemí a podporu.

7. Boje v pohraničních oblastech

Různorodou skupinu podnikající útoky přes hranice do Afghánistánu tvořili uprchlíci z Afghánistánu, Pákistánci, Arabové a příslušníci dalších národností, jimž toto poslání poskytovalo nejen obživu, ale hlavně životní náplň. Po indoktrinaci se nebáli smrti a ovládali širokou škálu dovedností – od sestavení bomby přes běžné vojenské schopnosti po ochotu zemřít jako sebevražední¹⁶⁷ atentátníci. Kombinace těchto faktorů z nich činila značně nevyzpytatelnou hrozbu.¹⁶⁸ Když se od roku 2003 začaly množit počty „hit-and-run“ útoků na americké jednotky v Afghánistánu, které si stěžovaly, že Islámábád nedělá nic, aby bojovníky zastavil, vyslal Mušaraf pod tlakem Washingtonu – poprvé v historii – do FATA 25 000 vojáků.¹⁶⁹

Lze říci, že intenzita americko-pákistánské vojenské spolupráce v pohraničí po celou dobu Bushovy administrativy značně kolísala. Americké jednotky si stěžovaly, že pákistánská polovojenská formace *Frontier Corps* je zkorumpovaná a aktivně napomáhá militantům v infiltraci. Jeden americký voják uvedl: „Frontier Corps by stejně dobře mohly být sám Tálibán.“¹⁷⁰ Podle výpovědí vojáků tyto pákistánské jednotky prozrazovaly místa, kde byli rozmístěni Američané, a došlo-li k přestřelce, nereagovaly na americké výzvy o pomoc.¹⁷¹ Ministr obrany Rumsfeld v tomto směru nepřišel s žádným konstruktivním řešením. Podle Rashida, pákistánského žurnalisty a uznávaného odborníka, považoval ministr FATA za čistě válečnou zónu a nenutil Mušarafa řešit problém místního obyvatelstva¹⁷², naopak, nutil vlastní americké

¹⁶⁷ Sebevražedným atentátům se místní militanti naučili od Al-Kajdy. S minimálními náklady přináší značný efekt, navíc vzbuzují u místního obyvatelstva pocity ohrožení a stranu, že je Západ nedokáže ochránit a tím je vhánějí do náruče extremistů. Jones, „Pakistan’s Dangerous Game,“ 23.

¹⁶⁸ „Insurgency and Terrorism in Afghanistan: Who Is Fighting and Why?“ 9–10.
<http://www.scribd.com/doc/13075023/Insurgency-and-Terrorism-in-Afghanistan> [ověřeno k 28. 12. 2012].

¹⁶⁹ Francis T. Milko, „Removing Terrorist Sanctuaries: The 9/11 Commission Recommendation and U.S. Policy,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, 11. 2. 2005, 6.
<http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL32518.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁷⁰ Ann Scott Tyrson, „Border Complicates War in Afghanistan,“ *Washington Post*, 4. 4. 2008.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/04/03/AR2008040304029.html> [ověřeno k 28. 12. 2012].

¹⁷¹ Ibidem.

¹⁷² Přeci jen existoval plán na rozvoj FATA ve spolupráci USA a Pákistánu, běžící od roku 2003 s cílem zlepšit kvalitu vzdělávání, zdravotnických služeb a příležitostí pro ekonomický rozvoj, především malých podniků, ve federálně spravovaných teritoriích. V roce 2007 se rozběhla další pětiletá fáze plánu, slibujícího poskytnout od USA 750 milionů dolarů a od pákistánské vlády 1,25 miliardy dolarů. Praktické uskutečnění plánu se ukázalo být problematickým a neefektivním – na projektu nespolečně pracovali žádní antropologové, znalci místních poměrů ani jiní odborníci, co by ovládali jazyk a zajistili splnění záměrů plánu, tedy především vymýcení chudoby, která vede k extremismu. Většinu peněz spotřebovaly administrativní úkony a zbytku se zmocnili hlavně islamisté. Rashid, *Descent into Chaos*, 273.

jednotky „zůstat v zajetí pákistánských vrtochů“. ¹⁷³ Islámábád veškerá selhání sváděl na nedostatečnou technickou vybavenost a žádal proto dodávky dalších zbraní. ¹⁷⁴

Pákistán zahájil ve FATA koncem roku 2001 operaci Al-Mizan, kvůli níž vystal do oblasti v průběhu let 80 000 vojáků, které se připojily k jednotkám *Frontier Corps*. Vojákům se podařilo zatknout několik set členů Al-Kajdy. Celou operací se podařilo vykořenit Al-Kajdu z Jižního Vazíristánu ¹⁷⁵ a zabránit tak řadě jejích plánovaných útoků, na druhou stranu se teroristé přemístili do ještě nehostinnějších oblastí Severního Waziristánu, jehož obyvatelstvo bylo radikálně protálibánské a úkol zničit teroristické jádro se stal ještě obtížnějším. ¹⁷⁶ I přesto americká administrativa ocenila zlepšení pákistánské spolupráce, USA svítla naděje, že si Mušaraf skutečnou hrozbu radikalismu pro zemi poté, co na něj islamisté koncem roku 2003 spáchali dva neúspěšné atentáty. ¹⁷⁷

7.1 Příměří ve FATA 2006

V roce 2006 uzavřela pákistánská vláda příměří s povstalci ve Vazíristánu. Tálibán vydal prohlášení, že jeho cílem není boj proti pákistánské vládě a TTP nabídl koncem léta vládě příměří pro mírové rozhovory. Pákistánský ministr vnitra uvítal tuto nabídku, ale zdůraznil, že klíčové je dosáhnout odzbrojení povstalců. ¹⁷⁸ Vláda se zavázala přerušit všechny vojenské operace a stáhnout své jednotky výměnou za slib, že povstalci zastaví přeshraniční útoky do Afghánistánu. ¹⁷⁹ Islámábád byl pravděpodobně zaskočen nabídkou, ale protože pokusy o vojenské řešení problému nepřinášely výsledky, přistoupil na ni. Prezident Mušaraf oznámil, že cílem příměří je dosáhnout trvalého míru v oblasti a že vláda nepřipustí, aby jakýkoli protistátní aktéři dosáhli opaku. ¹⁸⁰ Bushova administrativa se k plánu stavěla zpočátku zdrženlivě, panovaly obavy, že teroristé pouze chtějí získat čas, aby mohli nabrat dech. Mušaraf proto odletěl do Washingtonu, kde Bushe ujistil, že dohoda je uzavřena s kmenovými vůdci

¹⁷³ Rashid, *Descent into Chaos*, 276.

¹⁷⁴ Ibidem.

¹⁷⁵ Jižní Vazíristán je jedno z kmenových území tvořících FATA, po vyhnání z Afghánistánu Američany v něm nalezla útočiště Al-Kajda.

¹⁷⁶ Tellis, „*Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance*,“ 10.

¹⁷⁷ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Anti-Terrorism Cooperation,“ 21.

¹⁷⁸ Salib Mehsud, „Taliban Claim Truce Holding in South Waziristan,“ *Dawn*.

http://epaper.dawn.com/DetailNews.php?StoryText=23_11_2011_001_004 [ověřeno k 8. 5. 2012].

¹⁷⁹ Text smlouvy o příměří mezi kmenovými vůdci ve Vazíristánu a pákistánskou vládou.

<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/taliban/etc/nwdeal.html> [ověřeno k 8. 5. 2012].

¹⁸⁰ „Pakistan, US Strategic Partners in War on Terror: US Envoy,“ *Dawn*, 3. 10. 2006.

<http://archives.dawn.com/2006/10/03/welcome.htm> [ověřeno k 8. 5. 2012].

Vazíristánu a neznamená ústupek ze strany Pákistánu militantům, nýbrž je to součást vládního boje.¹⁸¹

USA během 10 měsíců trvajících příměří na základě jeho výsledků¹⁸² začaly tlačit na jeho ukončení a důvěryhodnost Pákistánu jako spojence značně poklesla. Prohlášení o selhání pákistánské protiteroristické strategie a zprávy o obnovení a zesílení sítě Al-Kajdy šokovaly, protože americké tajné služby od roku 2003 setrvale podávaly informace o postupujícím úpadku organizace.¹⁸³ Podle odhadů CIA však bylo v zemi roku 2008 důsledkem právě tohoto příměří kolem 2000 bojovníků Al-Kajdy, tedy zhruba stejný počet jako v roce 2001.¹⁸⁴ Klid zbraní nakonec ukončili sami teroristé obnovením útoků na pákistánské jednotky a americký poradce pro národní bezpečnost Stephen Haldey prohlásil, že akce selhala, protože byla naprosto neadekvátní.¹⁸⁵

7.2 Přeshraniční útoky USA

Otázka amerického překračování hranic byla velmi citlivá. Přestože se Islámábád přijetím sedmi požadavků 2001 zavázal poskytnout Američanům zázemí, neměly americké jednotky oprávnění provádět bojové akce na území Pákistánu. Stejně jako Mušaraf odmítal americkou vojenskou přítomnost v zemi jako politicky nepřijatelné narušení suverenity i jeho civilní nástupce, prezident Zardáří. Oba navíc argumentovali lepší znalostí poměrů pákistánskými jednotkami, které by tudíž co do efektivity nemohli Američané překonat.¹⁸⁶

Jednotliví političtí aktéři ve Washingtonu se rozcházelí v názorech na přípustnost, případně vhodnou podobu americké angažovanosti na pákistánském území. Přes proklamovaný odmítavý postoj Islámábádu docházelo k opakovaným pokusům o

¹⁸¹ The White House, „President Bush and President Musharraf of Pakistan Participate in Press Availability“, 22. 9. 2006. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/09/20060922.html#> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁸² Rok 2006 byl z hlediska počtu amerických obětí nejhorší, četnost přeshraničních útoků vzrostla o 300 %, USA musely zdvojnásobit počty vojáků rozmístěných podél hranice. Mark Mazzetti a David Rohde, „Amid U.S. Policy Disputes, Qaeda Grows in Pakistan,“ <http://www.nytimes.com/2008/06/30/washington/30tribal.html?pagewanted=all> [ověřeno k 9. 5. 2012];

Tyrson, „Border Complicates War in Afghanistan.“

¹⁸³ Rashid, *Descent into Chaos*, 384.

¹⁸⁴ Mazzetti, Rohde, „Amid U.S. Policy Disputes, Qaeda Grows in Pakistan.“

¹⁸⁵ „US Firmly Backs Musharraf After Tribal Militants End Truce,“ 15. 7. 2007.

<http://dawn.com/2011/11/23/taliban-claim-truce-holding-in-south-waziristan/> [ověřeno k 8. 5. 2012].

<http://www.andhranews.net/Intl/2007/July/15/firmly-backs-8123.asp> [ověřeno k 8. 5. 2012].

¹⁸⁶ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2009, 19–20.

spolupráci obou armád. Například koncem roku 2002 umožnil Pákistán několika americkým jednotkám připojit se ke svým silám v kmenových oblastech, ale tento projekt byl počátkem roku 2003 ukončen v důsledku oboustranné nespokojenosti. Američané, navyklí jednat na vlastní pěst, si stěžovali, že je Pákistánci brzdí, ti naopak podleli stížnostem kmenových vůdců na americkou přítomnost. Prezident Bush proto celou akci ukončil se souhlasem Richarda Armitageho, podle kterého byl tlak vyvinutý na Mušarafa díky americké přítomnosti neúnosně velký.¹⁸⁷

Rovněž Donald Rumsfeld byl hodně opatrný. Roku 2005 byl připraven zásah proti bin Ládínovu zástupci al-Zawahirimu, ale ministr obrany na poslední chvíli útok odvolal, protože prý cítil potřebu zajistit Mušarafův souhlas.¹⁸⁸ Jeho nerozhodnosti lze přičíst Bushovo rozhodnutí roku 2006 vyměnit šéfa Pentagonu za Roberta Gatese.

Roku 2006 byla zahájena operace CIA s názvem „Dělová koule“, zaměřená proti Al-Kajdě. Byla provázena neshodami uvnitř CIA, jejíž vedení prosazovalo opatrnější formu dálkového řízení raketových útoků letouny Predator, které ovšem agenti CIA sídlící v Islámábádu považovali za neefektivní „hračky“.¹⁸⁹

Američané nicméně využívali bezpilotní letouny Predator, startující z tajných základen bez zvláštního povolení Islámábádu, k útokům na teroristické buňky v pohraničních oblastech Pákistánu. Použití Predatorů byl ze strany USA trik, jak obejít zákaz zásahů amerických vojáků na pákistánské půdě – právě proto, že jsou bezpilotní a k jejich použití není nutné, aby americký voják překročil mezinárodní hranici. Útoky těchto letounů se ukázaly být poměrně efektivní co do počtu zabitých teroristů, jejich využívání ale zkomplikovala válka v Iráku – když bylo potřeba jejich počty navýšit, ukázalo se, že všechny jsou vázány v Iráku.¹⁹⁰ Užití Predatorů byly problematické i z toho hlediska, že při jejich zásazích často zahynulo množství civilistů. Tato úmrtí vyvolávala odpor místního obyvatelstva, vedoucí k projevům antiamerických a protivládních nálad.¹⁹¹ Pákistánská vláda útoky oficiálně odmítala a kritizovala, a to jak Mušaraf, tak jeho nástupce Zardáří. Pákistánská opozice ovšem vyslovila podezření, zda

¹⁸⁷ Mazzetti, Rohde, „Amid U.S. Policy Disputes, Qaeda Grows in Pakistan.“

¹⁸⁸ Huckabee, „America’s Priorities in the War on Terror,“ 165.

¹⁸⁹ Mazzetti, Rohde, „Amid U.S. Policy Disputes, Qaeda Grows in Pakistan.“

¹⁹⁰ Ibidem.

¹⁹¹ Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2006, 10.

USA ve skutečnosti nemají tajné svolení o buď od vlády, či od armády. Jak Mušaraf, tak Zardáří i Kayani něco takového vždy rezolutně popřeli.¹⁹²

Vlivem pákistánské nečinnosti a následného rozbujení teroristických skupin podepsal prezident Bush v létě roku 2008 (po odchodu Mušarafa) na žádost Pentagonu dokument, umožňující nasadit útok Predatorem i v případě, že je jen z 50 % pravděpodobné, že zamýšleným cílem jsou skutečně teroristé. Do té doby Pentagon po jednotkách vyžadoval jistotu přes 90 %. Tato nová pravidla rovněž umožnila americkým jednotkám podnikat vpády na pákistánské území bez souhlasu Islámábádu.¹⁹³

¹⁹² Raymond Whitaker, „Afghanistan: Pakistan Fury at U.S. Cross-Border Attacks,“ *Independent*, 14. 9. 2008. <http://www.independent.co.uk/news/world/asia/afghanistan-pakistan-fury-at-us-crossborder-attacks-929895.html> [ověřeno k 8. 5. 2012].

¹⁹³ „Pakistan Dangerous Double Game,“ *Newsweek*, 12. 9. 2008. <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2008/09/12/pakistan-s-dangerous-double-game.html> [ověřeno 8. 5. 2012].

8. Význam Tálibánu pro Pákistán a jeho vztah s ISI

Islámské fundamentalistické hnutí Tálibán mělo dlouhodobě těsné vazby na pákistánskou armádu a bezpečnostní složky, které po desetiletí využívaly právě náboženské strany pro získávání zapálených rekrutů ke vstupu do armády, v posledních letech především pro bojůvky v Kašmíru.¹⁹⁴ Během občanské války v Afghánistánu v 90. letech byl Tálibán podporován Pákistánem¹⁹⁵, protože Indie zásobovala jeho protivníka, Severní alianci. Vítězný Tálibán v Afghánistánu ale nabídl útočiště Al-Kajdě. Po porážce Američany našel afghánský Tálibán útočiště v Balúčistánu,¹⁹⁶ rozlehlé, avšak chudé a řídké osídlené pákistánské provincii, vyznačující se dlouhodobě separatistickými tendencemi.¹⁹⁷

V Pákistánu žije velké množství etnických Paštúnů, kteří pomáhali podporou Tálibánu svým etnickým soukmenovcům v Afghánistánu.¹⁹⁸ Přestože je sám afghánský prezident Hámid Karzái Paštún, v afghánské vládě měli převahu zástupci Severní aliance¹⁹⁹ – uskupení, které Pákistán nepřestal vnímat jako prodlouženou ruku Indie.²⁰⁰ Islámábád byl proto přesvědčen, že je nová afghánská vláda proti němu zaměřena.²⁰¹ Tento pohled na situaci ovšem není možné vnímat jako pákistánskou paranoii – po pádu Tálibánu v Afghánistánu se Indie chopila své příležitosti a Kábul se stal novým Kašmírem – novým dějištěm indicko-pákistánské rivality.²⁰² Tálibán proto pro

¹⁹⁴ Markey, „A False Choice in Pakistan,“ 90.

¹⁹⁵ Vice informací o otázce pákistánské podpory Tálibánu v 90. letech při občanské válce viz Ahmed Rashid, *Taliban. Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia* (New Haven, London: Yale University Press, 2010).

¹⁹⁶ Rashid, „Appeasing West and Militants Has Failed,“ 2007. <http://www.ahmedrashid.com/wp-content/archives/pakistan/articles/pdf/Appeasing%20West.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

¹⁹⁷ Balúčistán je dobrým příkladem rozlišování mezi „bojovníky za svobodu“ a „teroristy“. Indie je totiž v podezření, že financuje a vyzbrojuje místní militanty – Mušaraf zakázal Balúčistánskou osvobozeneckou armádu jako islamistickou teroristickou organizaci. Ve skutečnosti však v tomto regionu náboženství nehraje téměř žádnou roli, ozbrojenci útočí na armádu a infrastrukturu, protože přes chudobu se v regionu nachází hodně nerostného bohatství. Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ 2006, 15.

¹⁹⁸ Rashid, *Descent into Chaos*, 25.

¹⁹⁹ V Severní alianci byli zahrnuti zástupci menšinových etnických skupin, což podráždilo Paštúny a posílilo místní nevraživost. Zahid Hussain, *The Scorpion's Tail. The Relentless Rise of Islamic Militants in Pakistan – And How It Threatens America* (New York: Free Press, 2010), 30.

²⁰⁰ Ahmed Rashid, „US Grows Unhappier with Pakistan.“

²⁰¹ Rashid, *Descent into Chaos*, 221.

²⁰² Indie otevřela řadu konzulátů v afghánských městech poblíž pákistánských hranic, které Pákistán obvinil z podněcování k terorismu v Balúčistánu; ve spolupráci s Íránem postavila dálnici spojující afghánská města s Perským zálivem, čímž snížila afghánskou závislost na Pákistánu kvůli přístupu k moři; rovněž poskytuje stovky milionů dolarů ročně ekonomické pomoci Kábulu. Více viz Rubin, Rashid, „From Great Game to Grand Bargain,“ 38; Rashid, *Descent into Chaos*, 110; Jones, „Pakistan's Dangerous Game,“ 17.

Islámábád znamená více, než si byly Spojené státy ochotny připustit a zohlednit ve své strategii. Po téměř celá devadesátá léta blokoval Islámábád Tálíbánem indickou přítomnost v Afghánistánu, tudíž volební vítězství Severní Aliance pro něj neznamenal nic menšího, než strategickou katastrofu, ve smyslu splnění dávných obav z obklíčení Indii.²⁰³ Prezident Mušaraf upozorňoval USA, že by bylo vhodné dosadit v Afghánistánu k moci spíše umírněné zástupce Tálíbánu, aby si nezneřátelily Paštúny. USA tohoto varování neuposlechly a mnohé kmenové skupiny se připojily k podpoře Al-Kajdy v domněnání, že USA cílí na Paštúny.²⁰⁴

Když Mušaraf slíbil USA spolupráci, čelil skepticismu v řadách vlastní armády, která pochybovala, zda je moudré vstoupit do globální války s terorem, zpřetrhat dlouholeté vazby na extremisty a nechat tak propadnout náklady do nich investované bez záruky, že americký zápal pro vymýcení terorismu není pouze krátkodobé vzplanutí.²⁰⁵ Mušaraf proto zakročil pouze proti skupinám ohrožujícím jeho režim: sunniským organizacím, narušujícím stabilitu režimu úsilím o vnitrostátní džihád,²⁰⁶ a proti Al-Kajdě, aby upokojil USA. Jeho kampaň se však cíleně vyhýbala Tálíbánu a skupinám zaměřeným proti Indii.²⁰⁷ Podle amerických bezpečnostních složek Islámábád opakovaně nezareagoval na zpravodajské informace o tom, kde se nalézá Tálibán.²⁰⁸ Bushova administrativa, přes všechny deklamované výhrůžky o nutnosti výběru stran ve válce proti terorismu, Mušarafovi umožnila sledovat dvojkolejnost jeho politiky a opakovaně porušovat sliby o konci podpory extremismu. Svědci Bushových telefonátů s Mušarafem uvedli, že americký prezident nikdy nekompromisně nevyžadoval plnění spojeneckých závazků, místo toho jen Mušarafovi opakovaně děkoval za jeho přínos.²⁰⁹ Důsledkem toho Pákistánci usoudili, že Američané, stejně jako v minulých desetiletích, preferují spolupráci s jedním diktátorem, který se nezdržuje parlamentem a demokratickými procedurami.²¹⁰

Militantní skupiny, jichž bylo v roce 2001 v Pákistánu přes několik desítek, byly ISI tradičně vnímány jako pouhý nástroj boje proti Indii. Většina z nich začala v 90. letech ve větší či menší míře spolupracovat s Al-Kajdu nabízející jim perspektivnější

²⁰³ Rashid, *Descent into Chaos*, 110.

²⁰⁴ Hussain, *The Scorpion's Tail*, 30-31.

²⁰⁵ Merkey, „A False Choice in Pakistan“, 88.

²⁰⁶ Tellis, „Pakistan and the War on Terror“, 4.

²⁰⁷ Ibidem, 7.

²⁰⁸ Jones, „Pakistan's Dangerous Game“, 25.

²⁰⁹ Mazzetti, Rohde, „Amid U.S. Policy Disputes, Qaeda Grows in Pakistan.“

²¹⁰ Rashid, *Descent into Chaos*, 219.

program: globální džihád začínající v Pákistánu. ISI si až do atentátů na Mušarafa 2003 neuvědomila, že se jí kontrola extremistů pomalu vymkla z rukou. Šok z atentátů byl příležitost pro USA, jak Islámábádu ukázat neudržitelnost shovívavého postoje k teroristům, kterou ale nedokázaly efektivně zúročit.²¹¹ Naopak, vlna obav v americké administrativě kvůli politické linii eventuálního Mušarafa nástupce, jenž by nemusel být nakloněn americkým zájmům, vedla Bushe k tomu, že Mušarafa (i z důvodu předvolební kampaně) i nadále prezentoval jako oddaného spojence, jenž trpí v první linii.²¹²

8.1 Rozdíly v přístupu k Al-Kajdě a k Tálibánu

Prezident Bush v září 2001 řekl: „Naše válka proti terorismu začíná, ale nekončí, Al-Kajdou“.²¹³ Tato organizace, stojící za útoky 11. září, se tak stala primárním cílem USA. Přestože Tálibán bezesporu byl významnou bezpečnostní hrozbou, se USA v prvních letech soustředily výlučně na honbu Al-Kajdy, ačkoli je prezident Karzái varoval, že je Tálibán nebezpečnější, protože přímo ohrožuje jeho vládu.²¹⁴ Washington se začal aktivně zabývat samotným Tálibánem až kolem let 2005-6, dokonce mu do té doby nevadilo, že proti Tálibánu nebojuje ani Pákistán, který se k tomu zavázal. Tento přístup byl dán okolnostmi počátku války proti terorismu, kdy se poražený Tálibán nejevil jako tak zásadní hrozba jako Al-Kajda.²¹⁵ Spolupracoval-li Pákistán v otázce Al-Kajdy, tolerovaly USA pákistánský odlišný přístup ke kašmírským skupinám a následkem toho posílily i jeho sklon zacházet podobně i s Tálibánem.²¹⁶

Tálibánu byla přiřazována nižší priorita, protože čistě technicky byl v Afghánistánu poražen a zlikvidovat jeho zbytky dostal za úkol Pákistán.²¹⁷ USA z toho důvodu zhruba do roku 2006 nevěnovaly pozornost provincii Balúčistánu, ve které našel útočiště právě afghánský Tálibán, a místo toho se soustředily na oblast FATA, která se stala základnou Al-Kajdy a TTP.²¹⁸ Poprvé USA zatlačily na Islámábád ohledně Tálibánu po Karzáiho stížnostech na podzim roku 2004. Teprve tehdy Mušaraf poslal jednotky na hranici Balúčistánu, aby uzavřely hranice a zabránily tak infiltraci.²¹⁹

²¹¹ Rashid, *Descent into Chaos*, 220.

²¹² Ibidem, 232, 236.

²¹³ Bush, „Address to the Nation.“

²¹⁴ Rashid, *Taliban*, 228.

²¹⁵ Tellis, „Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance,“ 14.

²¹⁶ Tellis, „U.S. Strategy: Assisting Pakistan's Transformation“, 113.

²¹⁷ Rashid, *Descent into Chaos*, 253.

²¹⁸ Ahmed Rashid, „Appeasing West and Militants Has Failed.“

²¹⁹ Rashid, *Descent into Chaos*, 259.

Pákistán byl podle vysvětlení Mušarafa schopen zatýkat členy Al-Kajdy spíše než Tálibánce proto, že jsou etnicky odlišní a tím i lépe rozeznatelní.²²⁰ V praxi Pákistán při masovém zatýkání skutečných či domnělých členů Al-Kajdy zatkl stovky Arabů, z nichž mnozí byli nevinní, přesto však byli vydáni do USA spolu s dalšími cizinci. Zajatí Pákistánci spolu se členy afghánského Tálibánu byli ovšem propuštěni. Pákistánský ministr zahraničí toto odůvodnil výrokem: „CIA chtěla Araby, ne Afghánce.“²²¹ CIA dokonce nabízela finanční odměny vojákům a policistům, co předvedou Araba.²²² Pákistánu se podařilo zatknout několik významných pohlavárů Al-Kajdy a tyto úspěchy utvrdily Bushovu administrativu, že Mušaraf by neměl být kritizován za nedodržování slibů v jiných oblastech.²²³

8.2 Vztah mezi americkou tajnou službou CIA a pákistánskou ISI

Spolupráce CIA a ISI započala již v době sovětsko-afghánské války, kdy americká rozvědka pomocí té pákistánské dotovala výcvik mudžahedínů. Pákistánská tajná služba ISI se ukázala být pro Američany přes ambivalentnost jejich vzájemného vztahu nepostradatelná i ve válce proti terorismu: CIA neměla dostatečné množství kontaktů na afghánské Paštúny a pozdější válka v Iráku odčerpala americké agenty se znalostí muslimského světa (i tomu lze přičíst nárůst extremismu v Afghánistánu v roce 2006).²²⁴

Zesílení přeshraničních útoků v roce 2003 vyvolalo otázku, jak extremisté dokážou tak snadno pronikat přes hlídanou hranici. CIA pojala podezření, že se ISI nevzdala podpory svého dávného chráněnce Tálibánu a napomáhá mu v uskutečňování těchto útoků, stála však před otázkou, jak se svým podezřením naložit: případné vypovězení spolupráce ze strany ISI v důsledku tvrdé reakce USA by mělo pro Američany fatální následky a ISI si byla této své výhody dobře vědoma. Kdyby se ukázalo, že příkaz k napomáhání Tálibánu přišel z nejvyšších pater pákistánské vlády – pak by Spojené státy stály před nesnadným rozhodnutím, jaké důsledky vyvodit ze svého plamenného ultimáta „buď s námi, nebo s teroristy“ a Bush nebyl ochoten podstoupit takovouto konfrontaci s Mušarafem.²²⁵ Celý problém s pronikáním do Afghánistánu byl proto raději postaven do čistě technické roviny: aby Islámábád mohl

²²⁰ Tellis, „Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance,“ 8.

²²¹ Rashid, *Descent into Chaos*, 241.

²²² Ibidem, 147.

²²³ Ibidem, 149.

²²⁴ Mazzetti, Rohde, „Amid U.S. Policy Disputes, Qaeda Grows in Pakistan.“

²²⁵ Rashid, *Descent into Chaos*, 222, 448.

lépe bojovat, poskytly mu USA více výzbroje a moderních technologií, se kterými učili Pákistánce zacházet američtí odborníci.²²⁶ Teprve po odchodu Mušarafa se prezident Bush obrátil na premiéra Gillaniho s dotazem, kdo kontroluje ISI (narážel na pokus civilní vlády přenést kontrolu nad ISI z armády na ministerstvo vnitra) a vyjádřil americké podezření, že ISI napomáhá teroristům.²²⁷ Islámábád však veškerá obvinění ohledně ISI popřel a ujistil Bushe, že rozvědku kontroluje sám premiér.

Příčinou pokračující podpory ISI Tálibánu je nedůvěra v dlouhodobé záměry Spojených států v oblasti.²²⁸ Pákistán se na základě zkušeností z minulosti, zejména devadesátých let, setrváváním v linii své zahraniční politiky pojišťuje proti americkému odchodu, který přišel-li by v nestřeženém okamžiku ztráty pákistánského vlivu v Afghánistánu, mohl zemi ohrozit. USA, místo aby tyto obavy mírnily, je dále potvrdily zejména v roce 2005, kdy CIA přesměrovala svůj zájem na Irák, a Washington oznámil předávání velení NATO. Tento krok si Afghánistán i Pákistán vyložili jako signál počátku amerického stahování, Kábul proto posílil svou orientaci na Indii a Islámábád pokračoval v podpoře Tálibánu.²²⁹

²²⁶ Ibidem, 221, 232.

²²⁷ Sami Abraham, „Bush Voices Concern Over ISI Role,“ *News*, 31. 7. 2008. <http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=16327&Cat=13&dt=7/30/2008> [ověřeno k 7. 5. 2012].

²²⁸ Merkey, „A False Choice in Pakistan,“ 94.

²²⁹ Jones, „Pakistan's Dangerous Game,“ 17–18.

Závěr

Zbývá shrnout odpověď na otázky vytyčené v úvodu, proč Pákistán nenaplnil sliby dané Spojeným státům o potírání všech forem terorismu a proč USA, vědomy si polovičatosti pákistánského nasazení, nezměnily nějakým zásadním způsobem svůj přístup ve snaze dosáhnout obratu v jeho politice?

Teroristické útoky 11. září zastihly Spojené státy a Pákistán v době chladných bilaterálních vztahů a dotlačily oba aktéry do vztahu nutné spolupráce, která nepřinášela kýžené výsledky v době Bushovy administrativy a nepřináší je zcela dodnes. Pro USA se vztah Islámábádem stává nutností kvůli jeho strategické poloze a vazbám na Afghánistán, obnovení vztahu proto odůvodnily nezbytností zásadního přehodnocení dosavadních spojeneckých svazků pro potřeby války proti terorismu. Zásadní přehodnocení americké zahraniční politiky, jež samo o sobě dává dostatečný důvod ke změně postoje vůči Pákistánu, nastínil prezident Bush v projevu předneseném po 11. září v Kongresu a bylo dále ukotveno v Národní bezpečnostní strategii z roku 2002 a potvrzen závěrečnou zprávou Komise 11. září, jež Spojeným státům doporučila stát za Mušarafovým režimem. Politický obrat byl do praktické politiky implementován zejména obnovením vojenské a finanční asistence Pákistánu.

Bushovu administrativu vedla k podpoře autoritativního vojenského režimu prezidenta Mušarafa úvaha založená na přiznání si skutečnosti, že pákistánská armáda je přes všechny své nedostatky jedinou moderní a funkční institucí v zemi, o níž je možno se opírat. Bezpečnostní zájmy USA vyplývající ze zahraničněpolitické strategie soustřeďující se na boj s terorismem měly jednoznačnou přednost před požadavkem demokratizace politického zřízení klíčového spojence. Tento pragmatický postup lze považovat za pochopitelný a ospravedlnitelný z krátkodobého hlediska. USA považovaly Mušarafův režim – nedemokratický, nicméně však sekulární – za menší zlo, než by byla případná islamistická vláda vzešlá ze svobodných voleb. Tento důraz na bezpečnost se odrazil i na podobě americké vojenské a finanční asistence, kdy byla rozhodující část prostředků určena pro armádu na úkor investic do rozvoje země. Z dlouhodobého hlediska se zvolená americká strategie neukázala být příliš efektivní, protože se bezpečnostní situace v regionu v průběhu osmi let Bushovy administrativy oproti roku 2001 nijak zásadně nezlepšila.

Bushova administrativa se opírala o Mušarafa jako o záruku stability v zemi a pokračování pákistánského spojení s USA. Americká podpora jeho režimu trvala až

do Mušarafových posledních dní ve funkci před nucenou rezignací, přestože svého postavení zneužíval a jednal způsobem, který ohrožoval bezpečnostní zájmy Pákistánu i Spojených států. Mušaraf přes prohlášení o nutnosti demokratizace neváhal pomocí demokratického mechanismu – voleb – posílit a potvrdit svou autoritativní moc. Využil do té doby marginální alianci islamistických stran a dodal jí na významu volebními pravidly a povolebním vyjednáváním. USA tak dostal do bezvýhodné situace, kdy chtěly-li si stěžovat na neuspokojivé pákistánské nasazení a výsledky ve válce, se jim dostalo odpovědi, že zlepšení není možné, protože islamisté, odmítající spolupráci s USA a naopak ochotní tolerovat organizace, které USA vnímaly jako teroristické, posílili. Pokud by proto za těchto okolností pákistánské protiteroristické nasazení přesáhlo určitou mez, by jejich odpor vůči této činnosti Islámábádu mohl eventuálně vést k islamistickým pokusům uzurpovat vládní moc.

Dvojkolejnost pákistánské politiky vyplývala ze sledování vlastních geostrategických zájmů Islámábádu. Souhlas s rolí klíčového amerického spojence v regionu, ale rovněž i opakované neplnění slibů daných Spojeným státům se odvíjely od pocitu ohrožení Indií, vedoucí k pákistánské snaze za každou cenu si udržet rozhodující vliv v Afghánistánu. Pákistán vstoupil do války po boku USA nejen kvůli obavám z mezinárodní izolace a prohlášení za stát podporující terorismus, ale zejména ze strachu, že odmítl-li by, spojily by se zneprátelené Spojené státy místo něj s Indií. Pákistánské dávné obavy z indického obklíčení se v jeho očích potvrdily poté, co USA svrhly tálibánský režim v Kábulu a – přestože se novým prezidentem stal Paštún Karzái – v afghánské vládě získala rozhodující zastoupení Severní aliance – politické uskupení podporované Indií, které bylo Tálibánem poraženo v občanské válce v zemi v devadesátých letech. Nutno přiznat, že se Indie chovala způsobem, který pákistánské obavy z okleštění podporoval – Afghánistán se stal jejím hlavním chráněncem v regionu, začala ho výrazně finančně dotovat a investovat do výstavby jeho infrastruktury tak, aby se snížila afghánská provázanost s Pákistánem.

Spojené státy se dopustily omylu, když přes proklamovaný záměr vymýtit všechny formy terorismu připustily, aby Islámábád pokračoval v rozlišování skupin na „bojovníky za svobodu“ a „teroristy“. Vyvolaly dojem, že bude-li Islámábád spolupracovat na eliminaci Al-Kajdy, přehlédnou jeho podporu Tálibánu a regionálních extremistických skupin.

Pákistánská armáda měla dlouhodobě vazby na islamistické skupiny v zemi z několika důvodů. Podněcováním k protiindické činnosti v oblasti Kašmíru – s jehož

ztrátou se Islámábád nikdy nesmířil a nepřestal usilovat o zvrácení statu quo v této otázce – je užívala jako nástroj prosazování územních nároků Islámábádu a zároveň jim směřováním na Indii poskytovala cíl, zabraňující jejich případnému obrácení vůči domácí sekulární a autoritativní vládě. Setrvalé rozdmýchávání tohoto sporu spojené s posilováním extremismu vyvolávalo u pákistánského obyvatelstva pocity ohrožení, kterými armáda ospravedlňovala svou sílu a autoritativní moc jako nezbytnost pro udržení pořádku v zemi.

V problematice Tálibánu se USA dopustily na začátku války zásadní chyby, které Islámábád zneužil. Vzhledem k tomu, že útoky 11. září provedla Al-Kajda, se USA soustředily především na její eliminaci a Islámábád povzbuzovaly ke stejnému jednání. Tálibán, formálně v Afghánistánu záhy poražený, zůstal na druhé koleji amerických priorit. Tálibán však nepřestal usilovat o obnovení své moci, a proto začal podnikat nájezdy na americké jednotky v Afghánistánu s úmyslem je ze země vyhnat, svrhnout proindickou vládu a obnovit svůj islamistický režim. Islámábád v tomto směru nejen že neuzavřel hranice, aby těmto přeshraničním nájezdům zabránil, ale ocitl se v podezření, že jeho tajná služba ISI, napojená na armádu, Tálibánu aktivně napomáhá v činnosti. Přesto nebyl Pákistán během prvních let operací v Afghánistánu výrazně nucen přerušit styky s Tálibánem a začít bojovat proti svému chráněnci, místo toho se podle amerického přání soustředil na zatýkání členů Al-Kajdy. Díky provázanosti Al-Kajdy i Tálibánu, jakož i dalších regionálních skupin, tento selektivní přístup nepřinesl uspokojivé zlepšení celkové bezpečnostní situace.

Spojeným státům se během války proti terorismu nabízely možnosti, například během indo-pákistánské krize v roce 2002, jak přimět Pákistán vzdát se podpory regionálních teroristických organizací. Islámábád se však této podpory nevzdal, aniž by za to musel nést avizované důsledky ze strany USA. Rozpačitá reakce Washingtonu je v rozporu s jeho ultimátem „buď s námi, nebo s teroristy“ a dále s Bushovým principem, jenž hlásal, že USA budou „pronásledovat všechny země, které pomáhají teroristům nebo jim poskytují útočiště.“ USA tedy měly na základě těchto výroků začít považovat Pákistán za nepřátelský stát. Fakt, že se to nestalo, ba naopak, že byl prohlášen za hlavního spojence mimo strukturu NATO a dodávaly mu peníze a zbraně, dokládá, že země měla pro USA nenahraditelný význam a ukončení spojení pro Washington nepřipadalo v úvahu. Tuto tezi potvrzuje i postoj, jež zaujala americká administrativa k závažnému podezření, že ISI přímo napomáhá Tálibánu: z dostupných informací nevyplývá, že by USA důsledně pátraly, kdo vydává ony příkazy, lze tedy

usuzovat, že tak nečinily v obavách, že by je stopa zavedla až do samotného vedení armády a státu a v tom případě by již nemohly zůstat nečinné. Z toho vyplývající nezbytné přerušování spolupráce Washingtonu s Islámábádem by odsoudilo americké úsilí v regionu k jednoznačnému nezdaru.

Otázku, proč USA nezměnily přístup ke svému spojenci, si kladli i sami Pákistánci, kteří proto pojalí podezření, že americké cíle jsou jiné než proklamují – že se USA ve skutečnosti spojily s Indií a ovládly Afghánistán, aby Pákistán obklíčily a jako jedinou muslimskou jadernou mocnost ho zničily.²³⁰ Fakt, že USA dále posílaly zbraně zemi, kterou se podle vnímání Pákistánců snažily ve skutečnosti zničit, dokládá, že toto podezření je liché.

Důvody Bushovy administrativy je však spíše nutné hledat jinde. Válka proti terorismu byla nadřazena všem zahraničněpolitickým cílům USA a Pákistán měl pro úspěch v ní příliš klíčový význam. Washington se proto bál důsledně tlačit Islámábád k dodržování spojeneckých závazků z prosté obavy, že by omezil svoji spolupráci ještě více, případně by ji úplně ukončil. Dokladem tohoto tvrzení může být aféra kolem Khanova výzkumného institutu nastíněná v první části této práce, kdy se USA, přestože se jim dostalo nezvratných důkazů pákistánského porušení pravidel, vyhnuly vyvození důsledků pro vztah s Islámábádem, kterými od počátku války vyhrožovaly.

Můžeme se však ptát, zda by striktnější postup vůči Pákistánu vůbec vedl ke kýženým výsledkům. Je pravděpodobné, že nikoli. USA spíše měly měly být přesvědčovány Islámábád o výhodnosti spojení s USA nejen kvůli dodávkám zbraní a peněz, ale také proto, že porážka všech forem terorismu byla v jeho národním zájmu. Podle Ashleyho Tellise by měl nekompromisní přístup USA, založený na sankcích za neplnění závazků, význam pouze pokud by se prokázalo, že Pákistán jednoznačně opustil skupinu států ostře se vymezujících proti terorismu, což se ovšem nestalo.²³¹ Tuto tezi potvrzuje i Ahmed Rashid, podle nějž (na příkladu podpory pronikání bojovníků do Afghánistánu) nemá význam tlačit na Pákistán, pokud se on sám nerozhodne, že stabilizace Afghánistánu je pro něj důležitější než boj proti Indií.²³²

Poznatky vyplývající z této bakalářské práce lze tedy shrnout následovně: Bushově administrativě se nepodařilo přimět Pákistán k přehodnocení dosavadního

²³⁰ Afghánci si mysleli, že USA tajně podporují Tálíbán, aby tak ospravedlnily přítomnost svých vojsk, která tam vyslaly pouze kvůli ochraně energetických zdrojů střední Asie a kvůli Číně. Rubin, Rashid, „From Great Game to Grand Bargain,“ 36.

²³¹ Tellis, „Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance,“ 41.

²³² Rubin, Rashid, „From Great Game to Grand Bargain,“ 40.

vnímání Tálibánu jako chráněnce a pojistky rozhodujícího vlivu v sousedním Afghánistánu a regionálních teroristických skupin jako nezbytných strategických aktiv proti Indii. Bushova administrativa, přes diskusi na domácí půdě, kladla rozhodující důraz na stabilitu, kterou v jejích očích představoval sekulární autoritativní režim prezidenta Mušarafa lépe než potenciálně nejistá demokraticky zvolená vláda. Neuspokojivé spojenecké nasazení Islámábádu přesto nevedlo k naplnění hrozeb ze strany USA, protože Pákistán byl příliš cenný partner a bez jeho podpory by Spojené státy nemohly uspět ve válce proti terorismu.

Summary

The terrorist attacks of 11 September 2001 reached the United States and Pakistan in a phase of cold bilateral relations. The global war on terror, declared by President Bush, compelled both states in a relationship of necessary cooperation. The change in U.S. foreign political stance was anchored in the Bush's "Address to the Nation" speech, delivered in Congress after the 9/11, also in the National Security Strategy of 2002, and it was implemented in the practical policy with the resumption of military and financial supplies.

Bush administration's support of the military dictatorship of President Musharraf was based on the fact, that the Pakistani army was the only modern and functional institution in Pakistan, to which the U.S. could build. The security concerns were the priority number one for the U.S., more important than democratization of their key ally. The Bush administration considered the secular military regime of the Pakistani army more acceptable than would be a potential Islamists government, elected in democratic elections. Such a government could support terrorists and cancel the cooperation with Washington. President Musharraf was interpreted as a guarantee of stability in the country and continuing of the alliance with the U.S.

Pakistan's followed political line was very ambivalent. Musharraf's main concern was to strengthen his own authoritative power even at the cost of cooperation with Islamist parties and extremist groups. The policy of Islamabad arises from its security concerns considering India – Pakistan is afraid of surrounding and losing its influence in Kashmir and Afghanistan. This is the reason why it kept supporting Kashmiri insurgent groups and the Taliban: Pakistan was trying to hold its positions in region in case the United States would withdraw.

The United States enabled Pakistan to follow its policy, when they allowed it to keep distinguishing the "freedom fighters" from terrorists. Moreover, Washington was in the first years of the war concentrated almost exclusively on Al Qaeda, and Pakistan – in case it was helping with arresting the suspected members of this organization – was not pushed to do the same with Taliban.

Bush Administration failed to persuade Pakistan to reevaluate its perception of Taliban and regional insurgent groups as strategic assets necessary against India. The U.S., despite the discussion at home, preferred security and stability, represented with President Musharraf, to uncertain democratically elected government. Even though

Islamabad repeatedly broke promises given to the United States, Washington did not meet its threats, since Pakistani alliance was indispensable for success in the war on terrorism.

Bibliografie

Prameny

1. Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, July 27, 2006.
<http://fpc.state.gov/documents/organization/75409.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
2. Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Relations,“ Congressional Research Service Report for Congress, February 6, 2009. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33498.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
3. Alan Kronstadt a Bruce Vaughn, „Terrorism in South Asia,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, December 13, 2004.
<http://fpc.state.gov/documents/organization/39944.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
4. Alan Kronstadt, „Pakistan-U.S. Anti-Terrorism Cooperation,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, March 28, 2003.
<http://www.fas.org/man/crs/RL31624.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2003].
5. „Background Note: Pakistan,“ Bureau of South and Central Asian Affairs, U.S. Department of State, October 6, 2010. <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3453.htm> [ověřeno k 5. 5. 2012].
6. „Country Reports on Terrorism,“ United States Department of State Publication 11324, April 2006, Office of the Coordinator for Counterterrorism. United States Department of State. <http://www.state.gov/documents/organization/83383.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
7. Dopis členů Sněmovny reprezentantů prezidentovi USA, 23. 3. 2005.
<http://www.house.gov/faleomavaega/f16ltr.pdf> [ověřeno k 1. 5. 2012].
8. Francis T. Milko, „Removing Terrorist Sanctuaries: The 9/11 Commission Recommendations and U.S. Policy,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, February 11, 2005.
<http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL32518.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
9. George W. Bush, „Address to the Nation.“ Projev přednesený na společné schůzi obou komor Kongresu, 20. 9. 2001.
<http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/09.20.01.html> [ověřeno k 9. 5. 2012].
10. „Human Rights and Terrorism,“ Resolution adopted by the General Assembly, no. 56/160, fifty-sixth session, February 13, 2002. United Nations. <http://daccess-dds->

- ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/487/42/PDF/N0148742.pdf?OpenElement
[ověřeno k 13. 4. 2012].
11. Christopher Bolkom et al., „Combat Aircraft Sales to South Asia: Potential Implications,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, May 19, 2005. <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rs22148.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
 12. Christopher Bolkcom et al., „Combat Aircraft Sales to South Asia: Potential Implications,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, July 6, 2006. <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL33515.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
 13. „New Priorities in South Asia: U.S Policy Toward India, Pakistan, and Afghanistan,“ Chairmen’s Report of an Independent Task Force Cosponsored by the Council on Foreign Relations and the Asia Society. New York: Council on Foreign Relations, 2003.
<http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10064797&page=49>
[ověřeno k 9. 5. 2012].
 14. „North Waziristan Peace Pact,“ text smlouvy o příměří mezi kmenovými vůdci ve Vazíristánu a pákistánskou vládou.
<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/taliban/etc/nwdeal.html> [ověřeno k 8. 5. 2012].
 15. Odpověď Bushovy administrativy na dopis členů Sněmovny reprezentantů prezidentovi USA, 17. 5. 2005. <http://www.house.gov/faleomavaega/f16res.pdf>
[ověřeno k 1. 5. 2012].
 16. „President Bush and President Musharraf of Pakistan Participate in Press Availability,“ September 22, 2006, White House. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/09/20060922.html#> [ověřeno k 9. 5. 2012].
 17. „Remarks at Advisory Committee on Democracy Promotion,“ Secretary Condoleezza Rice, May 12, 2008, U.S. Department of State Archive. <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/05/104634.htm> [ověřeno k 6. 5. 2012].
 18. „Resolution 1373,“ 4385th Meeting of the Security Council, September 28, 2001. United Nations Security Council.
<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7158.doc.htm>. [ověřeno k 28. 4. 2012].

19. Richard F. Grimmett, „U.S. Arms Sales to Pakistan,“ Congressional Research Service Report for Congress, Library of Congress, August 24, 2009.
<http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RS22757.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
20. Susan B. Epstein s Alan Kronstadt, „Pakistan: U.S. Foreign Assistance,“ Congressional Research Service Report for Congress, July 28, 2011.
<http://www.hsdl.org/?view&did=685334> [ověřeno k 9. 5. 2012].
21. „The National Security Strategy of the United States of America,“ September 2002, White House. <http://merln.ndu.edu/whitepapers/USnss2002.pdf> [ověřeno k 15. 3. 2012].
22. „The President’s News Conference With President Parvez Musharraf of Pakistan at Camp David, Maryland,“ 24. 6. 2003, American Presidency Project.
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=63119#axzz1u4zaHfQn> [ověřeno k 6. 5. 2012].
23. „The 9/11 Commission Report,“ 22. 7. 2004, National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States.
<http://www.911commission.gov/report/911Report.pdf> [ověřeno k 15. 3. 2012].

Knihy

1. Abbas, Hassan. *Pakistan’s Drift into Extremism. Allah, the Army, and America’s War on Terror*. Armonk, New York: M. E. Sharpe, Inc., 2005.
2. Gunaratna, Rohan a Khuruam Iqbal. *Pakistan. Terrorism Ground Zero*. London: Reaktion Books, 2011.
3. Hussain, Zahid. *The Scorpion’s Tail. The Relentless Rise of Islamic Militants in Pakistan – And How It Threatens America*. New York: Free Press, 2010.
4. Rashid, Ahmed. *Descent into Chaos. The U.S. and the Disaster in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia*. New York: Penguin Books, 2009.
5. Rashid, Ahmed. *Taliban. Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia*. New Haven, London: Yale University Press, 2010.
6. Woodward, Bob. *Bushova válka*. Brno: Nakladatelství BB Art, 2003.

Odborné články

1. Center for Strategic and International Studies. „Pakistan and the United States: Sweet and Sour.“ *South Asia Monitor*, no. 94, May 5, 2006.
<http://csis.org/files/media/csis/pubs/sam94.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].

2. Center for Strategic and International Studies. „Pakistan: Parliamentary Elections and After.“ *South Asia Monitor*, no. 66, January 1, 2004.
<http://csis.org/files/media/csis/pubs/sam66.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
3. Grare, Frédéric. „Rethinking Western Strategies Toward Pakistan. An Action Agenda for the United States and Europe.“ Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC, 2007.
http://carnegieendowment.org/files/grare_pakistan_final.pdf [ověřeno 9. 5. 2012].
4. Hardar, Leon B. „The Real War on Terrorism in Pakistan, Not Iraq.“ Cato Institute, November 5, 2003. <http://www.cato.org/publications/commentary/real-war-terrorism-is-pakistan-not-iraq-0> [ověřeno k 5. 5. 2012].
5. Huckabee, Michael D. „America’s Priorities in the War on Terror. Islamists, Iraq, Iran, and Pakistan.“ *Foreign Affairs* 87, no. 1 (January/February 2008): 154–168.
6. Chou, David S. *U.S. Policy Toward Pakistan in the Post-Cold War Era*. Taipei: Sheng-Chinh Book Co. Ltd., 2003. (Článek na základě autorovy stejnojmenné knihy. <http://www2.tku.edu.tw/~ti/Journal/8-3/832.pdf>. ověřeno k 15. 3. 2012)
7. Jones, Seth G. „Pakistan’s Dangerous Game.“ *Survival* 49, no. 1, 1. 3. 2007.
http://faculty.maxwell.syr.edu/rdenever/USNatSecandForeignPol/Jones_DangerousGame.pdf [ověřeno k 16. 5. 2012].
8. Lieven, Anatol. „The Pressures on Pakistan.“ *Foreign Affairs* 81, no. 1 (January/February 2002): 105–108.
9. Merkey, Daniel. „A False Choice in Pakistan.“ *Foreign Affairs* 86, no. 4 (July/August 2007): 84–102.
10. Rashid, Ahmed a Barnett R. Rubin. „From Great Game to Grand Bargain. Ending Chaos in Afghanistan and Pakistan.“ *Foreign Affairs* 87, no. 6 (November/December 2008): 29–44.
11. Shapiro, Jacob N., a Christine Fair. „Understanding Support for Islamist Militancy in Pakistan.“ *International Security* 34, no. 3 (Winter 2009/2010): 79–118.
<http://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/isec.2010.34.3.79?journalCode=isec> [ověřeno k 9. 5. 2012].
12. Schaffer, Teresita C. „Pakistan after Musharraf: Trouble and Opportunity.“ Center for Strategic and International Studies, August 20, 2008.
http://csis.org/files/media/csis/pubs/080820_schaffer.musharaf.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

13. Tellis, Ashley J. „Pakistan and the War on Terror. Conflicted Goals, Compromised Performance.“ Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC, 2008. http://www.carnegieendowment.org/files/tellis_pakistan_final.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].
14. Tellis, Ashley J. „U.S. Strategy: Assisting Pakistan’s Transformation.“ *Washington Quarterly* 28, no. 1 (Winter 2004–2005): 97–116. http://www.spearheadresearch.org/pages/documents/05winter_tellis.pdf [ověřeno k 9. 5. 2012].

Novinové články a ostatní internetové zdroje

1. Ahmed Rashid. „Appeasing West And Militants Has Failed,“ 2007. <http://www.ahmedrashid.com/wp-content/archives/pakistan/articles/pdf/Appeasing%20West.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
2. Ahmed Rashid. „Pakistan-Beset On All Sides. President Musharraf Finds His Presidency Under Heavy Fire From Foes and Allies Alike,“ 2003. <http://www.ahmedrashid.com/wp-content/archives/pakistan/articles/pdf/Mush%20troubles%20fe.pdf> [ověřeno k 9. 5. 2012].
3. Ahmed Rashid. „U.S. Grows Unhappier with Pakistan – Despite Official Friendship, Three Areas of Contention Are Straining the Alliance,“ 2002. <http://www.ahmedrashid.com/wp-content/archives/pakistan/articles/pdf/US%20Pak%20deteriorating%20wsj.pdf> [ověřeno k 27. 3. 2012].
4. Ann Scott Tyson. „Border Complicates War in Afghanistan,“ *Washington Post*, April 4, 2008. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/04/03/AR2008040304029.html> [ověřeno k 28. 12. 2012].
5. Arun Mohan. „Behind the Pakistan F-16 Deal, a Tale of Many Wheels,“ *Hindu*, May 30, 2011. <http://www.thehindu.com/news/article2059881.ece> [ověřeno k 1. 5. 2012].
6. Benazir Bhutto. „Why the World Needs Democracy in Pakistan. Dictatorship Fuels Extremism, Which Reaches Far Beyond Pakistan,“ *Christian Science Monitor*, December 10, 2007. <http://www.csmonitor.com/2007/1210/p09s02-coop.html> [ověřeno k 27. 3. 2012].

7. David R. Sands. „Civil Rights Activist Criticizes U.S. As ‘Oblivious’,“ *Washington Times*, July 3, 2008. <http://www.washingtontimes.com/news/2008/jul/03/civil-rights-activist-criticizes-us-as-oblivious/?page=all>. [ověřeno k 27. 3. 2012].
8. Glenn Kessler. „Congress Sets Limits on Aid to Pakistan,“ *Washington Post*, December 20, 2007. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/12/19/AR2007121902502.html> [ověřeno k 5. 5. 2012].
9. „Insurgency and Terrorism in Afghanistan: Who Is Fighting and Why?“ <http://www.scribd.com/doc/13075023/Insurgency-and-Terrorism-in-Afghanistan> [ověřeno k 28. 12. 2012].
10. James Carney a John F. Dickerson. „Inside the War Room,“ *Time*, December 31, 2001. <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1001573,00.html> [ověřeno k 1. 5. 2012].
11. Khalid Hassan. „Musharraf Not a Long-Term Ally of America: Think Thank,“ *Daily Times*, January 31, 2005. http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=story_31-1-2005_pg7_40 [ověřeno k 27. 3. 2012].
12. Mark Mazzetti a David Rohde. „Amid U.S. Policy Disputes, Qaeda Grows in Pakistan,“ *New York Times*, June 30, 2008. <http://www.nytimes.com/2008/06/30/washington/30tribal.html?pagewanted=all> [ověřeno k 9. 5. 2012].
13. „Musharraf Speech Highlights,“ *BBC News*, January 12, 2002. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1757251.stm [ověřeno k 13. 4. 2012].
14. „Pakistan Dangerous Double Game,“ *Newsweek*, September 12, 2008. <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2008/09/12/pakistan-s-dangerous-double-game.html> [ověřeno k 8. 5. 2012].
15. „Pakistan, U.S. Strategic Partners in War on Terror: U.S. Envoy,“ *Dawn*, October 3, 2006. <http://archives.dawn.com/2006/10/03/welcome.htm> [ověřeno k 8. 5. 2012].
16. Parvez Musharraf. „A Plea for Enlightened Moderation,“ *Washington Post*, June 1, 2004. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A5081-2004May31.html> [ověřeno k 27. 3. 2012].
17. Peter Baker. „Bush: U.S. to Sell F-16s to Pakistan,“ *Washington Post*, March 26, 2005. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A800-2005Mar25.html> [ověřeno k 1. 5. 2012].

18. Peter Beinart, „How to Deal with Dictators,“ *Time*, July 26, 2007.
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1647475,00.html#ixzz1q7NB9J4i> [ověřeno k 27. 3. 2012].
19. Raymond Whitaker. „Afghanistan: Pakistan Fury at U.S. Cross-Border Attacks,“ *Independent*, September 14, 2008.
<http://www.independent.co.uk/news/world/asia/afghanistan-pakistan-fury-at-us-crossborder-attacks-929895.html> [ověřeno k 8. 5. 2012].
20. Salib Mehsud. „Taliban Claim Truce Holding in South Waziristan,“ *Dawn*, November 23, 2011. <http://dawn.com/2011/11/23/taliban-claim-truce-holding-in-south-waziristan/> [ověřeno k 8. 5. 2012].
21. Sami Abraham. „Bush Voices Concern Over ISI Role,“ *News*, July 31, 2008.
<http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=16327&Cat=13&dt=7/30/2008> [ověřeno k 7. 5. 2008].
22. Sandy Berger and Bruce Ridel. „America’s Stark Choice,“ *International Herald Tribune*, October 9, 2007. http://www.nytimes.com/2007/10/09/opinion/09iht-edberger.3.7818071.html?_r=2 [ověřeno k 6. 5. 2012].
23. Tariq Rauf. „United States Seeks Pakistan’s Assistance.“ Center for Non-Proliferation Studies, Monterey Institute for International Studies.
<http://cns.miis.edu/archive/wtc01/pak.htm> [ověřeno k 6. 5. 2012].
24. „U.S Firmly Backs Musharraf After Tribal Militants End Truce,“ July 15, 2007.
<http://www.andhranews.net/Intl/2007/July/15/firmly-backs-8123.asp> [ověřeno k 8. 5. 2012].
25. „We Will Bomb You Back to the Stone Age, U.S. Had Warned Pak after 9/11,“ *Rediff India Abroad*, September 22, 2006.
<http://www.rediff.com/news/2006/sep/22mush.htm> [ověřeno k 6. 5. 2012].